

EXAMENSARBETE
Våren 2008
Läroarbilden

Mona Lisa ler inte
- en undersökning av gymnasial
historieundervisnings fokus

Författare
Malin Danielsson
Ida Hult Skoog

Handledare
Patricia Lorenzoni

Mona Lisa ler inte

- en undersökning av gymnasial historieundervisnings fokus

Abstract

Arbetet utgår från hypotesen att kulturhistoria får litet utrymme i historieundervisningen på gymnasiet. Hypotesen grundas på tidigare observationer under vår lärarutbildning och speciellt vår verksamhetsförlagda utbildning (vfu). Frågan har studerats genom tre separata undersökningar: den enskilde lärarens urval av innehåll, läroböckers innehåll samt innehåll i kursplaner för olika lärarutbildningar. Alla undersökningarna utgick från en av oss bestämd definition av kulturhistoria. Undersökningen gällande den enskilde lärarens urval gjordes genom en enkät för gymnasielärare i historia. Läroboksundersökningen gjordes genom att utläsa hur mycket av böckernas innehåll som stämde in på vår definition av kulturhistoria. Undersökningen om innehållet i kursplanerna för olika lärarutbildningar gjordes genom läsning och tolkning. Samtliga undersökningar har sedan jämförts med tidigare forskning inom ämnet. Forskningen har behandlat olika aspekter av kulturhistoria och gymnasieskolans historieundervisning. Resultatet av våra undersökningar visar att kulturhistoria får litet utrymme i historieundervisningen på gymnasiet. Konsekvensen av detta blir att eleverna inte får någon historisk helhetsbild om detta fortgår. Eftersom det står i kursplanen i historia för gymnasial utbildning att ämnet skall ge perspektiv för individen och stärka identiteten och ge insikt om kulturarvet anser vi att de lärare som försummar kulturhistoria negligerar att följa kursplanen.

Ämnesord: kulturhistoria, historieundervisning, gymnasieundervisning, statshistoria, lärare, elever

Innehållsförteckning

1. Inledning med bakgrund.....	s. 5
1.1. Syfte med frågeställningar.....	s. 6
1.2. Vår definition av kulturhistoria.....	s. 6
1.3. Metod.....	s. 7
1.3.1. Svårigheter under arbetets gång.....	s. 9
2. Forskningsbakgrund.....	s. 10
2.1. Vad är kulturhistoria?.....	s. 10
2.2. Historia i samhället och i skolan.....	s. 11
2.3. Lärarens personliga urval, läroböckerna och lärarutbildningen.....	s. 14
2.4. Kultur som metod eller material.....	s. 16
3. Primärmaterial.....	s. 17
3.1. Resultat av enkätundersökning.....	s. 17
3.2. Presentation av läroböcker.....	s. 27
3.3. Resultat av läroboksundersökning.....	s. 27
3.4. Resultat av undersökning av kursplaner för lärarutbildningar.....	s. 29
3.5. Analys av resultat.....	s. 32
3.5.1. Enkätundersökningen.....	s. 32
3.5.2. Läroboksundersökningen.....	s. 33
3.5.3. Undersökningen av kursplaner för lärarutbildningar.....	s. 33
3.5.4. Jämförelse av resultaten i de tre olika undersökningarna.....	s. 34
4. Diskussion och slutsatser.....	s. 34
4.1. Förslag till vidare forskning.....	s. 39
5. Sammanfattning.....	s. 40
Referenser.....	s. 41
Elektroniska dokument.....	s. 42
Läromedel.....	s. 43
Bilagor.....	s. 44

Förord

Författarna vill tacka alla deltagande lärare i enkätundersökningen, Daniel Johansson för korrekturläsning, Mikael Nilsson för hjälp med insamlande av material samt Magnus Hermansson Adler för uttrycket ”lök på laxen” som inspirerade till fortsatt skrivande när skrivkrampen gjorde sig gällande.

1. Inledning med bakgrund

Under vår lärarutbildning, framförallt under den verksamhetsförlagda utbildningen (vfu) har vi reagerat på att historieundervisningen fokuserats mycket på politisk och ekonomisk historia och vi har saknat kulturen. Denna fokusering väckte ett intresse hos oss att undersöka om detta var en tillfällig företeelse eller något som praktiseras ständigt i historieundervisningen. I kursplanerna i historia för gymnasial utbildning står att ”Centrala och för bildningen oundgängliga skeenden, företeelser och personer skall ingå.”¹ Detta tolkar vi som att valet av innehåll i historieundervisningen är mycket öppet. Vi undrar då vem som väljer detta innehåll och hur urvalet görs. Någon del av detta beslut faller oundvikligen på den enskilde läraren.

Det förefaller oss vara så att det i historieundervisningen i skolan enahanda fokuseras på staten och kungarna och inte gemene man, vilket torde vara svårt för eleverna att relatera till. Enligt kursplanen i historia för gymnasial utbildning är ämnets syfte bland annat att ”... skapa sammanhang och bakgrund för individer och samhällen [...] vare sig det gäller vardagsliv eller storpolitik”.² Eftersom det uttryckligen står vardagsliv måste detta finnas med i undervisningen. Vidare står det att:

Ämnet syftar till att stimulera elevernas nyfikenhet och lust att vidga sin omvärld i en tidsdimension. Det ger perspektiv på den egna personen. Därmed stärks även den egna identiteten och insikten om det egna kulturarvet liksom om andras, inte minst nationella minoriteters, ursprung och kulturarv.”³

Om ämnet skall stimulera elevernas nyfikenhet så tror vi att undervisningen måste vara relaterbar för eleverna. Eftersom dagens samhälle förändras allt fortare och informationsflödet växer tror vi att det finns en risk att skolan inte kan tillgodose alla de skiftande behov dagens elever har. Om skolan stagnerar finns risken att elevernas kunskaper blir bristfälliga på grund av svikande intresse för innehållet i undervisningen. Skolans undervisning måste vara relevant gentemot dagens samhälle och därmed för elevernas vardag och framtid.

¹ Kursplan för historia för gymnasiet.

<[² Kursplan för historia för gymnasiet.](http://www3.skolverket.se/ki03/front.aspx?sprak=SV&ar=0708&infotyp=8&skolform=21&id=HI&extraId=>(080515)</p></div><div data-bbox=)

<[³ Kursplan för historia för gymnasiet.](http://www3.skolverket.se/ki03/front.aspx?sprak=SV&ar=0708&infotyp=8&skolform=21&id=HI&extraId=>(080515)</p></div><div data-bbox=)

<[5](http://www3.skolverket.se/ki03/front.aspx?sprak=SV&ar=0708&infotyp=8&skolform=21&id=HI&extraId=>(080424)</p></div><div data-bbox=)

Som tidigare nämnts innehåller kursplanen i historia för den gymnasiala utbildningen snarare förslag på innehåll i undervisningen än direkta direktiv, vilket gör att varje lärare måste göra ett personligt urval. Hypotesen för denna undersökning att detta urval slutligen faller på statshistoria medan till exempel kulturhistoria väljs bort. Som tidigare nämnts står i kursplanen för historia för den gymnasiala utbildningen att ämnet skall ge ”insikt om det egna kulturarvet”⁴ Då detta uttryckligen står i kursplanen borde en historieundervisning som följer kursplanen ha stark fokusering på kulturhistoria.

1.1. Syfte med frågeställningar

Syftet med denna undersökning är att utröna om det i skolans historieundervisning på gymnasiet enahanda fokuseras på statshistoria, ”kungar och krig”, på bekostnad av andra möjliga aspekter av det förflutna, framförallt kulturhistoria. Syftet är även att utröna om den enskilde lärarens urval, läroböckers fokus samt lärarutbildningars innehåll kan vara betydelsefulla faktorer till urvalet av innehåll i historieundervisningen. Det kan tyckas vara självklart att lärarens urval styr undervisningen, men detta urval kan i sin tur vara styrt.

Frågeställningar:

- Vilken/Vilka historieinriktning/ar fokuseras gymnasieskolans historieundervisning på?
- Är den enskilde lärarens urval, läroböckers fokus samt lärarutbildningars innehåll betydelsefulla faktorer till urvalet av innehåll i historieundervisningen?

1.2. Vår definition av kulturhistoria

De två stora uppdelningarna inom historia anses av många forskare vara statshistoria och kulturhistoria.⁵ Statshistoria är då mestadels statens politiska- och ekonomiska historia. Kulturhistoria definieras som människans historia undantaget från den politiska utvecklingen. Till grund för vår definition ligger delvis Nationalencyklopedins definitioner av kulturhistoria och statshistoria. Definitionen av politisk historia har tagits med för att tydliggöra skillnaden mellan de olika historiska inriktningarna. Nationalencyklopedin definierar politisk historia på följande sätt:

politisk historia, historisk forskning och historiska framställningar som behandlar statsmaktens bärare och formerna för statslivet, staters förändring i kamp om statsmakten eller olika staters

⁴ Kursplan för historia för gymnasiet.

<[⁵ Nationalencyklopedins nätupplaga. \[www.ne.se\]\(http://www.ne.se\) sökord: historia \(080513\)](http://www3.skolverket.se/ki03/front.aspx?sprak=SV&ar=0708&infotyp=8&skolform=21&id=HI&extraId=>(080424)</p></div><div data-bbox=)

förhållande till varandra. Ännu vid början av 1900-talet togs det ofta för givet att historia skulle innebära politisk historia, och historia definierades som statens historia. Uppkomsten av ekonomisk historia, kultur- och idéhistoria m.m. från 1800-talets slutskede gav emellertid politisk historia en mer undanskymd plats. Fortfarande ingår politisk historia i vid mening som ett centralt begrepp i historieforskningen; i t.ex. Finland finns särskilda lärostolar i ämnet.⁶

Nationalencyklopedin definierar kulturhistoria på två olika sätt varav den ena står till grund för vår definition av kulturhistoria. ”Kulturhistoria är vetenskapen om den historiska utvecklingen av den mänskliga kulturens olika former med undantag av statslivet.”⁷ Kulturhistoria kan även delas i två underkategorier, finkultur och vardagslivets kultur (folklig kultur). Flera källor, bland annat nationalencyklopedin beskriver hur uttrycket finkultur är något som i tidigare historia associerats med de övre samhällsklasserna: de rika och mer bildade skikten. Exempel på sådant som ofta går under kategorin finkultur är klassisk musik, opera, viss form av konst och teater men även klassisk litteratur och poesi.⁸

Sådant som i dagens samhälle skulle klassas som mer vardaglig kultur eller folklig kultur har alltid funnits bredvid den ”officiella kulturen”. Inom kategorin av den vardagliga kulturen i dagens samhälle ligger saker som datorspel, dokusåpor, populär musik, husmanskost, ”skvallertidningar” m.m. Det är framförallt dessa saker som dagens barn och ungdomar kan relatera till just för att den folkliga kulturen är det som är lättillgängligt då det i stor grad återfinns i deras vardag. Vi har i vår definition valt att sammanslå dessa båda kulturbegrepp till en bred definition av kulturhistoria. Både finkultur och vardagsliv ingår i denna breda definition.

1.3. Metod

Undersökningen har gjorts inom tre olika områden. Det som har undersökts är a) vilket urval gymnasielärare gör till sin historieundervisning, b) mängden kulturhistoria av innehållet i läroböcker i historia för gymnasiet samt c) innehållet i kursplaner för olika lärarutbildningar. Då vår undersökning innehåller tre olika moment måste dessa begränsas för att kunna rymmas i detta arbete. Begränsningen har gjorts i valet av antal lärare som deltagit i enkätundersökningen, antalet undersökta läroböcker samt antalet kursplaner för lärarutbildningar. Samtliga undersökningar kommer att diskuteras i förhållande till tidigare forskning.

⁶ Nationalencyklopedin nätupplaga. <www.ne.se> sökord: politisk historia (080506)

⁷ Nationalencyklopedin nätupplaga. <www.ne.se> sökord: kulturhistoria (080506)

⁸ Nationalencyklopedin nätupplaga. <www.ne.se> sökord: kulturhistoria (080506)

Undersökningen av enskilda lärares urval av innehållet i sin undervisning gjordes genom en enkätundersökning med sexton olika alternativ på innehåll i form av kryssfrågor. (se bilaga 1). Eftersom syftet med arbetet är att utröna vad gymnasieundervisningen i historia fokuseras på lämnades enkäten till lärare som undervisar i historia på gymnasiet. Enkäten gavs ut till tolv lärare (varav tio besvarades) från tre olika gymnasieskolor i två olika kommuner. Enkäten var anonym och lärarna gavs en svarstid på tre veckor. Detta för att vi inte ville uppta för mycket av deras arbetstid och försäkra oss om att återfå så många som möjligt. I enkäten gavs det ”fasta frågor” enligt Martyn Denscombes beskrivning i *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna* (2000). Fasta frågor innebär att vi har gett respondenten fasta svarsalternativ att välja mellan till tidsperioder som vi bestämt på förhand. Lärarna fick välja valfritt antal alternativ inom varje tidsperiod. Valen var dock begränsade i att vi uttryckt att undervisningen för ett alternativ skulle bestå av minst tio minuter. Detta för att få en urskiljning av lärarens fokus i undervisningen. Det fanns även en rad öppen för respondenten att ge en kommentar till sitt svarsalternativ, därmed innehöll även enkäten det Denscombe kallar för ”öppna frågor”. Öppna frågor betyder att respondenten själv kan, till viss del, formulera sitt svar och dess längd.⁹ Plats för kommentar lämnades eftersom vi ville ha samma svarsalternativ under alla tidsperioder, men var medvetna om att vissa alternativ inte passade för alla tidsperioder.

Av de sexton undervisningsalternativ som vi valde till vår enkät definierar vi tolv av dem under rubriken kulturhistoria. Dessa är konst, musik, civilt våld, mat, prostitution, teater, sprit/droger, sport, sysselsättning, hushållning, arkitektur och litteratur. De resterande fyra undervisningsalternativen som inte ingår är politik, ekonomi, geografi och krig. För att täcka in hela vår definition av kulturhistoria i enkäten finns det fler undervisningsalternativ inom kulturhistoria än statshistoria. Alternativen som tillhörde statshistoria respektive kulturhistoria blandades i enkäten för att de svarande lärarna inte skulle bli ledda i någon specifik riktning i sina svar. I resultatet av enkätundersökningen delas alternativen emellertid in i två block, statshistoria och kulturhistoria, detta för att göra resultatet tydligare då det presenteras i diagram. Vissa av alternativen går att tolka på mer än ett sätt, särskilt sysselsättning och hushållning. Sysselsättning kan tolkas på ett flertal sätt. Det kan tolkas som arbete och fritid i vardagslivet för gemene man och då faller det under kulturhistoria. Det kan även tolkas som de styrandes (kungar, adel, politiker etc.) arbete och då faller det under statshistoria.

⁹ Denscombe, M. (2000) *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund, s.122

Hushållning kan tolkas som vardagssysslor men även från en ekonomisk synvinkel. Vi har genom vår enkätundersökning endast tittat på om alternativen återfinns alls i undervisningen. Målet har inte varit att undersöka i vilken utsträckning detta sker. Vi är medvetna om att alla alternativ kanske inte är relevanta för alla tidsperioder, men vi ville ha samma alternativ för samtliga epoker för att inte styra resultatet. Relevanta alternativ för båda blocken finns för samtliga epoker.

Undersökningen av läroböckerna gjordes genom grundlig genomläsning av tre slumpmässigt valda läroböcker ur ett större urval böcker som de deltagande lärarna i enkätundersökningen gav oss. Dessa läroböcker används i varierande grad av dessa lärare. Vi förde anteckningar rörande hur stor andel av innehållet som bestod av det som vi definierat som kulturhistoria. Resultatet presenteras i en procentsats för varje lärobok för att få ett tydligt avläsbart svar. Denna procentsats togs fram genom att dividera det sammantagna antalet sidor kulturhistoria med lärobokens totala antal sidor. Hänsyn togs till de sidor som endast innehåller en viss del kulturhistoria (hel, halv, tredjedels, fjärdedels, femtedels sida). Även den gråzon (innehåll som faller inom både statshistoria och kulturhistoria) mellan historieinriktningarna som finns har vi kompenserat för i största möjliga mån. För att inte få ett missvisande resultat rörande blandat innehåll valde vi att vissa gånger räkna detta innehåll som kulturhistoria och vissa gånger inte.

Undersökningen av innehållet i kursplanerna för lärarutbildningarna gjordes genom genomläsning av kursplaner för fem slumpmässigt utvalda lärarutbildningar i Sverige. Genomläsningen fokuserades på innehåll som kan ses som, eller kan kopplas till, kulturhistoria. Resultatet presenteras i form av en beskrivning och diskussion av kursplanernas innehåll.

1.3.1. Svårigheter under arbetets gång

Eftersom forskningen inom det valda området är tämligen ny har det funnits vissa svårigheter med att hitta relevant litteratur till arbetet. Den litteratur som finns tillgänglig är relativt likriktad eftersom det oftast är samma författare som återkommer i samtlig litteratur. Detta har vi kompenserat genom att genomföra tre separata undersökningar för att få ett så omfattande resultat som möjligt. Efter genomförandet av enkätundersökningen framgick det att fler alternativ borde ha tagits med i enkäten. Önskemål av svarande lärare på sådana alternativ,

samt, av oss, senare påkomna förslag, var vetenskap, teknik, religion och kläder. I enkäten fanns kryssalternativ för om deltagaren var kvinna/man, men efter att nästan enbart lyckats få manliga deltagare så har detta tagits bort ur resultatet. Som tidigare nämnts kunde två av alternativen tolkas på olika sätt vilket kan ha påverkat resultatet.

2. Forskningsbakgrund

Det nuvarande forskningsläget inom kulturhistoria rör sig i stor omfattning på forskningsnivå och inte i så hög grad runt hur detta presenteras i skolan. En del författare tar med det pedagogiska perspektivet i sina böcker, men litteraturen runt detta är knapphändig. Forskningsbakgrunden är uppdelad i fyra olika avdelningar som var och en behandlar aspekter av kulturhistoria och urval i historieundervisningen på gymnasiet.

2.1. Vad är kulturhistoria?

I sin bok *Vad är kulturhistoria?* (2007) vars första upplaga kom 2004 diskuterar den brittiske social- och kulturhistorikern Peter Burke utvecklingen av kulturhistoria som forskningsinriktning. Inledningsvis säger Burke att mer och mer intresse riktas mot kultur i alla former och att detta ämne är på stark frammarsch. Vidare diskuterar han svårigheten att definiera exakt vad som är kulturhistoria samt hur brett begreppet är.¹⁰ I hela sin bok problematiserar han detta och diskuterar olika forskares syn och deras arbeten. Burke hävdar att kulturen, och framförallt folkets kultur, har varit på frammarsch sedan 1960-talet.

Folk som tillhör de inre kretsarna anser sig ha reagerat på bristerna i tidigare ansatser och metoder, framför allt mot kulturhistoria där vanligt folk utelämnas och mot en politisk och ekonomisk historia där kulturen utelämnas¹¹

På 1980- och 1990-talet har enligt Burke begreppet kulturhistoria vidgats till att bli en ”alltings” kulturhistoria med mängder av skiftande ämnen, till exempel spelkultur, kärlekskultur, protestkultur och revolverkultur. Burke diskuterar även om det skall göras en uppdelning mellan finkultur och den folkliga kulturen, och huruvida detta är möjligt. Flera forskare har enligt Burke istället för att koncentrera sig på uppdelningen börjat se det som ett samspel och att kulturella fenomen kan röra sig både uppåt och nedåt mellan samhällsklasserna. Han säger även att begreppet kultur inte bara innefattar högre och lägre

¹⁰ Burke, P. (2007) *Vad är kulturhistoria?* Stockholm, s.10-11

¹¹ Burke, P. (2007) s.27

kultur utan även har vidgats i sidled till att innefatta fler och fler delar. Burke diskuterar även hur ett ökande antal forskare sedan 1980-talet intresserat sig för den materiella kulturen, såsom mat, kläder och bostad. Flera forskare intresserar sig särskilt för konsumtionen av varor allteftersom vårt samhälle blir mer och mer konsumtionsinriktat. Vidare tar Burke upp den betydelse våra kläder och inredningen i våra hem spelat för hur vi porträtterar oss för omvärlden och hur denna porträttering ökar i intresse hos kulturhistoriker.¹² Detta är en del av de sociala roller vi spelar i livets teater:

För att återvända till den dramaturgiska modellen kan man säga att manlighet och kvinnlighet alltmer studeras som sociala roller, med olika manus i olika kulturer eller subkulturer, manus som man från början lär sig i mammas – eller pappas – knä, hur mycket de än anpassas senare genom inflytandet från kamratgrupper, etikettsböcker och en rad institutioner skolor, domstolar och arbetsplatser. Dessa manus omfattar hållning, gester, språk och kläder, för att inte nämna olika former av sexuellt beteende.¹³

Burke diskuterar även hur studier av identiteter, och hur de konstrueras, har blivit viktiga inom den nya kulturhistoriska forskningen.¹⁴ En annan utveckling inom forskningen som Burke tar upp är att många forskare börjat röra sig mellan olika inriktningar och kombinerar politisk- och kulturhistoria till en helhet.¹⁵

2.2. Historia i samhället och i skolan

Docenten och universitetslektorn Klas-Göran Karlsson diskuterar i artikeln ”Historiedidaktik: begrepp, teori och analys” den tidigare isolering som historieämnet haft i Sverige. Karlsson beskriver historieämnet som något som bara studerades i skolan eller på museer, men att detta är under förändring. Efterfrågan från samhället i stort ökar efter mer historisk kunskap och förmedlingssätten ökar genom en rad olika medier. Det har skett en förskjutning av förmedlandet av historia från skolan till andra forum i samhället.¹⁶ Lektor Bernard Eric Jensen beskriver och ger exempel på samma fenomen i sin artikel, ”Historiemedvetande – begreppsanalys, samhällsteori, didaktik”, att människor i vår tid blir mer och mer historiemedvetna. Detta beror dock, enligt Jensen, inte på skolans undervisning utan historiemedvetandet framkallas genom vårt vardagsliv och allt från dagens medier och historiska romaner till politiska, kulturella och religiösa rörelser. Om lärare ska få elever att

¹² Burke, P. (2007) s.36, 39, 76, 77, 78

¹³ Burke, P. (2007) s.91

¹⁴ Burke, P. (2007) s.98, 100

¹⁵ Burke, P. (2007) s. 114-117

¹⁶ Karlsson, K-G. ”Historiedidaktik: begrepp, teori och analys” artikel ur Karlsson, K-G. & Zander, U. (red.) (2004) *Historien är nu*. Lund., s.22

utveckla sitt historiemedvetande måste lärare ta hänsyn till ”historia utanför skolan”, denna känner barn och ungdomar till då de återfinner den i sin vardag.¹⁷ Elevernas vardag påverkas mycket av dagens massmedia. Gymnasieläraren Sigward Caspersson refererar till vad författaren Arja Pilli pratat om i en artikel i ”Historiedidaktik i Norden 4”. Caspersson återger att Pilli menar att skolan har svårt att mäta sig i konkurrensen med massmedia. Den massmedia som Pilli ser som ett hot är den historielösa underhållning som elever ofta väljer. Pilli tror dock att kommersiella källor kan tillföra eleverna intresse av historia om de väljer rätt media eftersom tv-underhållning för eleverna kan vara lättsammare än undervisningen i skolan.¹⁸ Även Professor Bo Andersson kommenterar elevernas inhämtande av information via tv i sin artikel ”Grepp på historien”. Andersson menar att de stora konflikter som världen rymmer idag ser många av våra elever endast på tv, och det historiska perspektivet utesluts ofta. Historieundervisningen har därmed en viktig roll att fylla.¹⁹ Även Jensen kommenterar vikten av historieundervisning i skolan. Jensen betonar, som tidigare nämnts, att undervisningen skall vara relevant för elevernas vardag, dock måste skolan även förmedla traditionell historieundervisning. Enligt Jensen är det ingen idé att undervisa i historia om lärare enbart ger eleverna det som de kommer i kontakt med utanför skolan.²⁰

Karlsson pratar om hur intresset för historia förändrats över tid i Sverige. Under uppbyggnaden av välfärdsstaten och folkhemmet i Sverige efter andra världskriget minskade intresset för historia till förmån för det moderna. ”Den modernistiska föreställningen att en mörk och dyster historia en gång för alla ligger bakom oss och att vi bör orientera oss mot den ljusa framtid som ligger framför oss har varit utbredd.”²¹ Intresset för historia skulle senare få en återkomst då samhället stod inför omvälvande förändringar. När krisen för välfärdssamhället och folkhemmet kom började man leta i historien efter orsaker till detta, och med det växte intresset på nytt för historia. Frågor som debatterades under 1990-talet var enligt Karlsson bland annat tvångssterilisering, eftergiftspolitik gentemot Nazityskland och hur judiskt guld på svenska banker bidrog till byggandet av folkhemmet. Känsliga frågor som dessa behövde en förklaring och något eller någon att lägga skulden på, vilket man letade

¹⁷ Jensen, B.E. ”Historiemedvetande – begreppsanalys, samhällsteori, didaktik.” I Karlegård, C & Karlsson, K-G (red.) (1997) *Historiedidaktik*. Lund, s.49

¹⁸ Pilli, A. *Historiedidaktik i Norden 4* (Pilli, 1990) – Caspersson, S. (2001) ”Historiedidaktik” I Andersson, B. Caspersson, S. Hermansson Adler, M. *Undervisning i historia i skolan – Något om historiedidaktikens teori och praktik*. IDP-rapporter, Nr 2001:09. Göteborgs universitet, s.41

¹⁹ Andersson, B. ”Grepp på historien” I Andersson, B. Caspersson, S. Hermansson Adler, M. (2001) *Undervisning i historia i skolan – något om historiedidaktikens teori och praktik*, s.62, 73, 74

²⁰ Jensen, B.E. (1997) s.71

²¹ Karlsson, K-G. (2004) s. 61

efter i historien.²² Karlsson diskuterar i artikeln ”Historiedidaktik och historievetskap – ett spänningsfyllt förhållande” att det historiska intresset ökade i Sverige speciellt under 1990-talet. Då började historisk litteratur säljas i stora upplagor och massmedia gav utrymme för historiska perspektiv.²³ Men trots det ökade intresset för historia i samhället har historieämnet haft ett ständigt minskat utrymme i skolundervisningen. Karlsson nämner som möjlig orsak till detta att den gamla modernistiska synen lever kvar hos den gamla generationen politiska makthavare som fortfarande tar de politiska besluten för skolan.²⁴

Karlsson diskuterar i artikeln ”Historiedidaktik och historievetskap – ett förhållande i utveckling” hur det tidigare funnits ett stort glapp mellan historieforskare och historieförmedlare (pedagoger). Karlsson beskriver vetenskapen som en egen värld där mottagarens intresse är av föga betydelse, det viktigaste skulle vara att framställa historien så sanningsenligt som möjligt. Denna sorts historia nådde endast andra instans och inte den breda massan. Pedagoger skulle sedan förmedla detta vidare enligt den så kallade nedsippringsteorin. Karlsson säger även att detta förändrats till att det nu istället finns en kommunikation och ett samarbete mellan forskarna och pedagogerna från det sena 1990-talet och framåt. Karlsson diskuterar även hur utvecklingen gått mot en kommersialisering av historien i meningen att glappet mellan forskarna och gemene man har minskat. Historiker som tidigare endast skrivit för varandra skriver mer och mer lättsmält för att bredda sin läsekrets inom samhället.²⁵

För att sammanfatta de olika forskarnas syn på historia i samhället och i skolan framstår det som att historia är något som fler och fler intresserar sig för. Massmedia förmedlar sin bild av historia, forskarna inom historievetskapen förmedlar en historia som är mer anpassad för folk i allmänhet och har en ökad kommunikation med förmedlarna (pedagogerna) av historien. Trots detta har historieämnet fått mindre utrymme i skolan. Karlsson väljer att uttrycka sig så starkt som att historia som skolämne blivit allt mer ”utrotningshotat”. Då historieämnet fått allt mindre utrymme i skolan har detta lett till att ett smalare urval tvingats fram. Men vem bestämmer detta urval?²⁶

²² Karlsson, K-G (2004) s.23, 31

²³ Karlsson, K-G. ”Historiedidaktik och historievetskap – ett spänningsfyllt förhållande” i Karlegård, C & Karlsson, K-G (red.) (1997) *Historiedidaktik*. Lund, s.46

²⁴ Karlsson, K-G (2004) s.62

²⁵ Karlsson, K-G. ”Historiedidaktik och historievetskap – ett förhållande i utveckling” i Karlsson, K-G. & Zander, U. (red.) (2004) *Historien är nu*. Lund.s.185-189, 191.

²⁶ Karlsson, K-G. (2004) s.22

2.3. Lärarens personliga urval, läroböckerna och lärarutbildningen

När lärare gör urvalet till sin undervisning har de ett brett historiskt innehåll att utgå ifrån. Trots detta, menar universitetslektorn Magnus Hermansson Adler i boken *Historieundervisningens byggstenar – grundläggande pedagogik och ämnesdidaktik*, att politisk historia ännu dominerar dagens undervisning.²⁷ Läraren har makten över vad som ska undervisas, eleverna har inte alltid inflytande över innehållet i undervisningen.²⁸ Enligt Hermansson Adler syntes denna brist på inflytande i historieundervisningen i slutet av 1950-talet då undervisningen fokuserades på kungar, hjältar och krig. Hermansson Adler säger att man vid denna tid inte hade någon vetskap om vad eleverna ville lära sig och inte heller hur de lärde sig. Vidare säger Hermansson Adler att elevernas intresse måste, i dagens samhälle, få påverka lärarens urval av innehåll till historieundervisningen och därmed måste läraren också utgå ifrån elevernas vardag, alltså dagens samhälle. Hermansson Adler säger även att läraren måste utgå från elevernas erfarenheter för att kunna motivera dem till att lära, ”... låg motivation ger låg aktivitet. För genom aktivitet och tänkande skapas kunskap”.²⁹

Ämnet historia i svenska skolor har alltså fått allt färre undervisningstimmar. Karlsson beskriver detta som en stor kris då minskningen av timantal i ämnet även medfört att undervisningsmaterialet är utan förnyelse. Karlsson menar att man tappat den bit i undervisningen som ska ge eleverna en mer djupgående reflektion om ämnets plats och funktion i samhället.³⁰ Enligt Karlsson behöver historieundervisningen innehålla ”... en så fullödig analys av ett historiskt fenomen som möjligt.”³¹ Med det menar han att man måste kombinera olika inriktningar av historia för att få den respons som visar att eleverna förstår. Även Andersson beskriver hur urvalet av innehåll i historieundervisningen är stort, men att få en historisk helhet är omöjligt då många bitar faller bort eftersom man måste reducera stoffet. Andersson poängterar i likhet med Karlsson vikten av att ha ett sammanhang i undervisningen, trots reduceringen av innehåll.³²

²⁷ Hermansson Adler, M. (2004) *Historieundervisningens byggstenar – grundläggande pedagogik och ämnesdidaktik*. Stockholm. s.17

²⁸ Hermansson Adler, M. ”Elevens resa i tredje riket” I Andersson, B, Caspersen, S, Hermansson Adler, M (2001) *Undervisning i historia i skolan – något om historiedidaktikens teori och praktik*, s.123

²⁹ Hermansson Adler, M. (2004) s.19, 72, 75

³⁰ Karlsson, K-G. (1997) s.22, 23

³¹ Karlsson, K-G. (1997) s.29

³² Andersson, B. (2001) s.64

I artikeln ”Finns då (och) nu (och) sedan?” diskuterar Niklas Ammert, som är universitetsadjunkt vid institutionen för humaniora och samhällsvetenskap vid Högskolan i Kalmar, läroböckernas roll i skolans historieundervisning. Han beskriver det som ett ”obestriddigt faktum” att läroboken styr undervisningen, framförallt historieundervisningen, både i undervisningssituationen och vid lärarens planering.³³ Lärobokens innehåll får, därmed en stor roll i vad som förmedlas. Han diskuterar även hur mycket kritik läroböckerna får från media och hur de är under ständig debatt. Vidare diskuterar Ammert huruvida en läroboksförfattare fritt kan välja vad boken skall innehålla eller om det finns några specifika krav på innehållet. Ammert säger att eftersom målet är att sälja boken finns det vissa kriterier utanför författarens kontroll som boken måste uppfylla. Dessa kriterier är bland annat styrdokument, marknadskrav och politiskt klimat.³⁴

I sin artikel ”Vad är en god historieläroarbildning?” diskuterar Kenneth Nordgren, som är universitetsadjunkt i historia, historieläroarbildningen i Sverige. Nordgren inleder med att beskriva läroarbildningen som en del av samhällets förändring. Han listar olika faktorer som styr läroarbildningens utformning: ”Befolkningsutveckling, och ekonomiska konjunkturen vävs samman med politiska och kulturella uppfattningar om vad som är viktig kunskap och vilka värderingar som anses grundläggande” och konstaterar att läroarbildningen styrs av politiska och pedagogiska uppfattningar.³⁵ Nordgren säger även att läroarbildningen i Sverige har förändrats över tid men ifrågasätter samtidigt om den gjort det tillräckligt. Från att ha varit en utbildning enbart i det ämne man som lärare skulle undervisa i innehåller läroarbildningen idag betydligt mer pedagogik och didaktik. Kvaliteten på läroarbildningen är under ständig debatt i samhället, och den påverkas ständigt av nya politiska beslut och speglar samhället runt omkring.³⁶ Nordgren beskriver det som debatterna om läroarbildningen handlar om:

Läroarbildningens reaktioner på förändringar har skett mer eller mindre medvetet, mer eller mindre frivilligt och med större eller mindre eftersläpning. Läroarbildningen beskylls i den offentliga debatten både för att svänga med i pedagogikens modevåg och för att vara en trögrörlig institution.

...

Många av de frågor som diskuteras idag är i flera fall variationer på teman som följt med sedan läroarbildningens begynnelse.³⁷

³³ Ammert, N. ”Finns då (och) nu (och) sedan?” i Karlsson, K-G. & Zander, U. (red.) (2004) *Historien är nu*. Lund., s.274

³⁴ Ammert (2004) s.276, 292

³⁵ Nordgren, K. ”Vad är en god historieläroarbildning?” i Karlsson, K-G. & Zander, U. (red.) (2004) *Historien är nu*. Lund., s.335

³⁶ Nordgren, K. (2004) s. 335-336.

³⁷ Nordgren, K. (2004) s.336

2.4. Kultur som metod eller material

I den mån kulturen tar sig in i historieundervisningen är det oftast som en metod att undervisa, snarare än undervisning om kulturen i sig. Bilder, filmer, musik och skönlitteratur används för att illustrera ett innehåll, men själva innehållet i bilderna, filmerna, musiken och skönlitteraturen lärs inte ut. Hermansson Adler påpekar att dagens styrdokument för gymnasiet understryker att eleven ska stå i centrum för lärandet, elever är intresserade av olika saker och därmed lär de sig på olika sätt. Läraren ska skapa förutsättningar för elevens bästa inlärningsförmåga, och måste då använda olika metoder i undervisningen för att den skall kunna passa alla elever och för att på bästa möjliga sätt fördjupa deras historiska kunskaper.³⁸

Exempel på hur de olika metoderna kan användas ges av olika författare med varierande fokus på bilder, filmer och skönlitteratur. Hermansson Adler säger att många tillfällen ges i historieundervisningen att använda bilder och att dessa bör användas för att öka förståelsen för omvärlden. Hermansson Adler menar att alla bilder har en inre struktur, bilden säger någonting i känslor, i tankar, i rörelser osv.³⁹ Ulf Zander är forskarassistent vid Lunds universitets historiska institution och han pratar i artikeln ”Det förflutna på vita duken” om att man inte kan ersätta andra fakta med en historisk film även om filmen kan tillföra mycket i form av en mycket större upplevelse än bara en text.⁴⁰ Max Liljefors, som är forskarassistent vid institutionen för konst- och musikvetenskap är tydlig i sin uppfattning om användandet av bild och film i undervisningen då han diskuterar detta i sin artikel ”Förflutenhetens bilder”. Liljefors börjar med att tydliggöra på vilket sätt bilder inte bör användas i undervisningen:

Vad kan man förvänta sig av konsten som förmedlare av historiska kunskaper? Först och främst tror jag man bör komma ihåg detta enkla faktum: konstverk är oftast inte avsedda att förmedla historisk kunskap, åtminstone inte sådan objektiv kunskap som bör eftersträvas i historieundervisningen. Konstverk är inte läromedel.⁴¹

Till viss del motsäger Liljefors sitt tidigare påstående om att konstverk inte förmedlar objektiv kunskap när han senare beskriver den tympanon från 1100-talet som kröner västporten på S:t Madeleinekyrkan i Vézelay i Frankrike: ”Den illustrerar på ett encyklopediskt vis tidens

³⁸ Hermansson Adler.M (2004) s.75

³⁹ Hermansson Adler. M (2004) s.125

⁴⁰ Zander, U. ”Det förflutna på vita duken” i Karlsson, K-G. & Zander, U. (red.) (2004) *Historien är nu – en introduktion till historiedidaktiken*. Lund. s.125.

⁴¹ Liljefors, M. ”Förflutenhetens bilder” i Karlsson, K-G. & Zander, U. (red.) (2004) *Historien är nu – en introduktion till historiedidaktiken*. Lund. s.87.

kristna världsuppfattning: ...”⁴². Med flera exempel tar Liljefors upp användandet av bilder för att skapa en upplevelsedimension till fakta ur läroböckerna samt att skapa en känsla av autenticitet.⁴³ Eva Queckfeldt, som är universitetslektor i historia, behandlar i artikeln ”Det var en gång...” användningen av skönlitteratur i historieundervisningen som intresseväckare för att motivera eleverna att söka vidare efter fakta. Queckfeldt nämner att det nästan uteslutande är inom språkämnen som skönlitteratur används i skolan, men att historieämnet skulle kunna ha användning för till exempel verk som *Illiaden* och *Odysséen*. Även romaner som blivit historiska över tid, men som när de skrevs speglar en samtid, nämns som möjligt material.⁴⁴

3. Primärmaterial

Primärmaterial som ligger till grund för detta arbete är tre separat utförda undersökningar av innehållet i historieundervisningen i gymnasieskolan och i lärarutbildningen i historia. Materialet kommer att redovisas i tre olika avdelningar, en för varje undersökning som gjorts. Inledningsvis kommer enkätundersökningen, följt av en presentation av läroböckerna och redovisning av läroboksundersökningen, och slutligen undersökningen av innehållet i kursplanerna för de olika lärarutbildningarna.

3.1. Resultat av enkätundersökning

Resultatet av enkätundersökningen redovisas nedan i form av diagram och kommentarer från de lärare som svarat på enkäten. Efter varje diagram följer även en mindre analys och kommentarer av resultatet. En längre analys följer efter att samtliga diagram redovisats. Som tidigare nämnts så tillhör fyra av alternativen i enkäten (politik, ekonomi, geografi och krig,) inte kulturhistoria enligt vår definition och tolv alternativ (konst, musik, civilt våld, mat, prostitution, teater, sprit/droger, sport, sysselsättning, hushållning, arkitektur och litteratur) tillhör enligt vår definition kulturhistoria. För att lättare utläsa de diagram som följer är de fyra alternativ som tillhör statshistoria (i analysen av resultatet kallat blocket statshistoria) längst till vänster, och resterande alternativ (i resultatanalysen kallat blocket kulturhistoria) är grupperade till höger. Resultatet kan eventuellt ha påverkats av lärarnas tolkningar av de olika

⁴² Liljefors, M. (2004) s.88-89.

⁴³ Liljefors, M. (2004) s.90.

⁴⁴ Queckfeldt, E. ”Det var en gång...” i Karlsson, K-G. & Zander, U. (red.) (2004) *Historien är nu – en introduktion till historiedidaktiken*. Lund. s.70, 78.

alternativen (särskilt alternativen sysselsättning och hushållning). Resultatet kan även ha påverkats av att vissa lärare inte undervisar om alla tidsperioder i undersökningen.

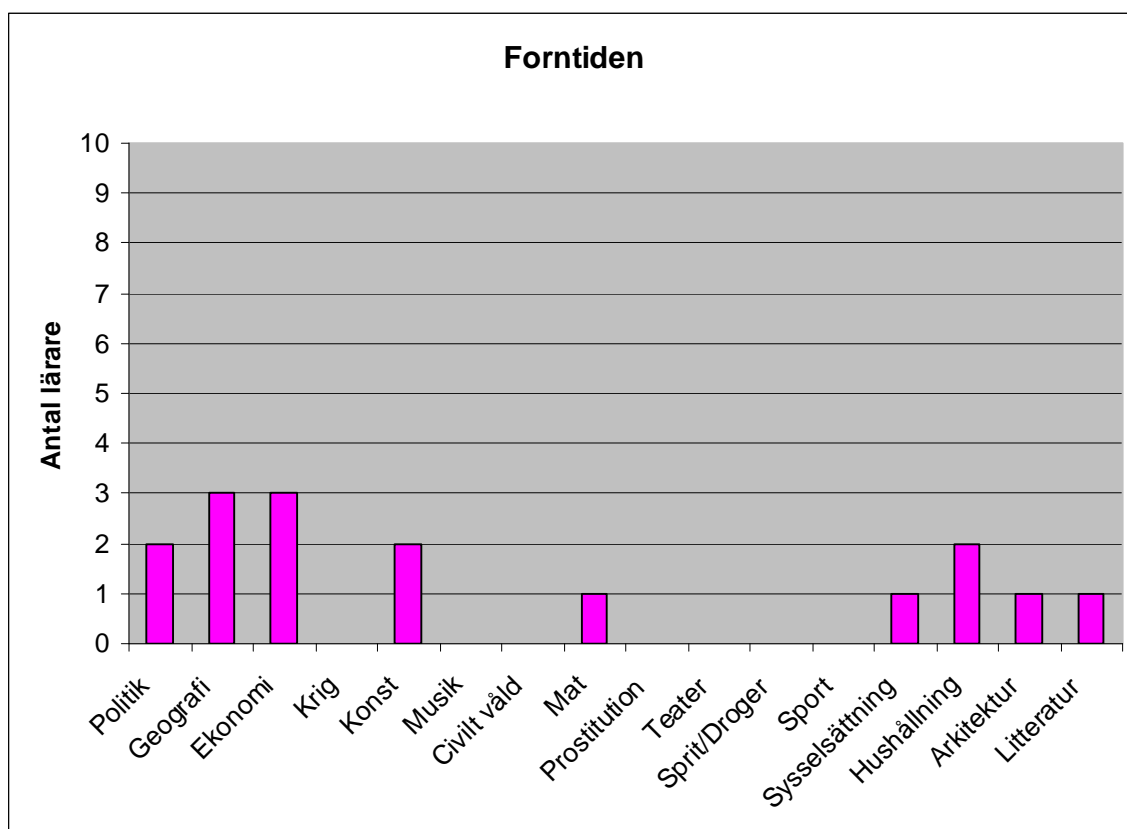

Diagram 1

Kommentarer från lärare: ”genusperspektiv i samtliga epoker”, ”Undervisar inte om forntid på A-kursen”, ”Berört forntiden för att få perspektiv för delar av modernare historia”, ”jobbar endast mycket övergripande/översiktligt”, ”mycket liten del av undervisningen”.

Mindre diagramanalys med kommentarer: De alternativ som undervisas mest om under forntiden är ekonomi och geografi följt av politik, konst och hushållning medan många alternativ inte ingår alls i de svarande lärarnas undervisning. Det finns i resultatet ingen tydlig tyngdpunkt på något specifikt ämnesområde inom perioden, vilket kan bero på att vi vet så lite om forntiden att lärarna väljer att ta med många aspekter hellre än att fokusera på någon liten del. Resultatet kan även bero på att endast hälften av de deltagande lärarna i undersökningen undervisar om forntiden alls. Sex av de tolv alternativ som ingår i blocket kulturhistoria är valda. Av de fyra alternativ som tillhör blocket statshistoria har tre alternativ valts.

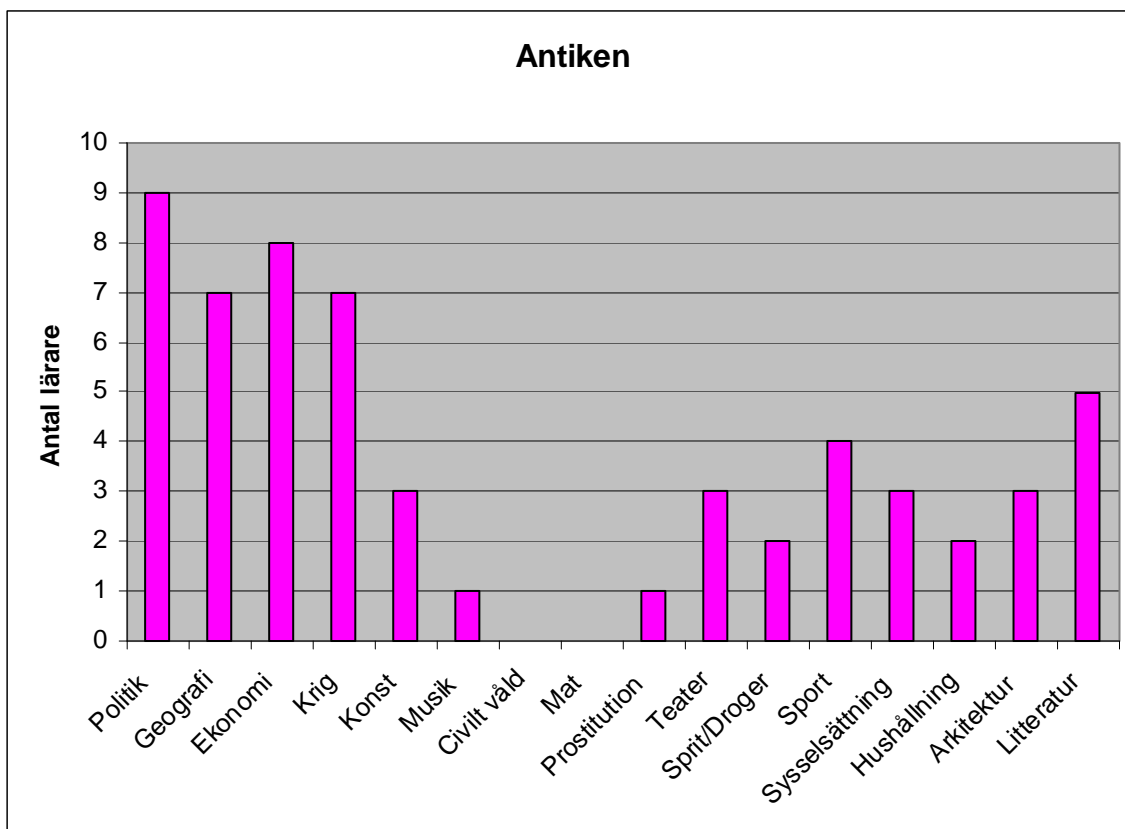

Diagram 2

Kommentarer från lärare: ”genusperspektiv i samtliga epoker”, ”jobbar endast mycket övergripande/översiktligt”, ”Några jämförande studier ibland”, ”Elever kan däremot i ett individuellt arbete syssla med antiken”, ”Pratar om kvinnoroller i ex. Aten/Sparta – därav prostitutionen. Illiaden i litteratur”

Mindre diagramanalys med kommentarer: Av de deltagande lärarna var det en som inte undervisar alls om antiken. De alternativ som undervisas mest om under antiken är politik, ekonomi, krig och geografi följt av litteratur och en minskande skala av resterande alternativ. Föga förvånande är det flest lärare som valt alternativen inom blocket statshistoria eftersom demokratin föds under denna period, politiker blir ett yrke samt att länder bildas. Något förvånande är att ingen lärare valt alternativet civilt våld då underhållningen i antikens romarrike i stor utsträckning bestod av gladiatorspel och annat våld.

Tio av de tolv alternativ som tillhör blocket kulturhistoria är valda, dock inte av lika många som de alternativ som går under statshistoria. Av de fyra alternativ som tillhör blocket statshistoria har samtliga alternativ valts.

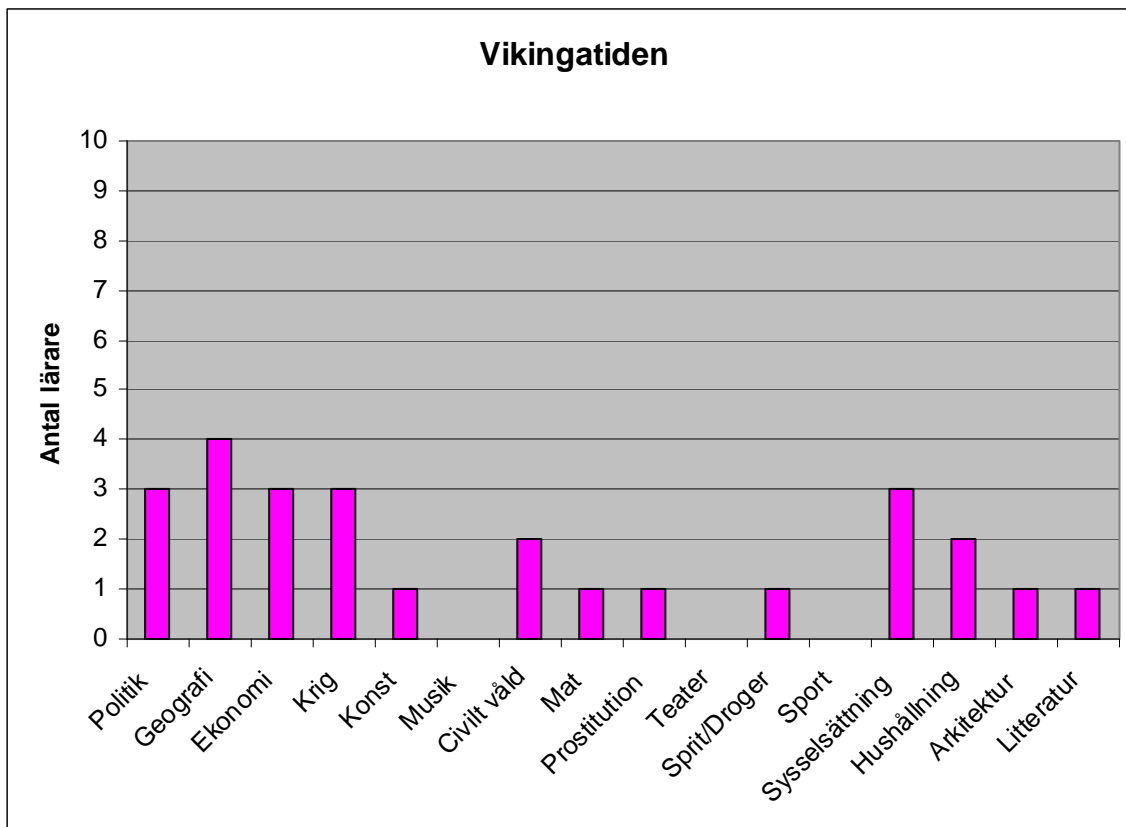

Diagram 3

Kommentarer från lärare: ”genusperspektiv i samtliga epoker”, ”Berör det mycket kort”, ”Aldrig”, ”Tar knappt upp alls – brukar göras i grundskolan”

Mindre diagramanalys med kommentarer: Av de deltagande lärarna undervisar fyra stycken inte om vikingatiden. De alternativ som undervisas mest om under Vikingatiden är geografi tätt följt av politik, ekonomi, krig och sysselsättning. Liksom under forntiden är det stor spridning av resultaten vilket kan bero på att nära hälften av lärarna inte undervisar om perioden. Lite förvånande är att inte fler valt civilt våld och sprit/droger, då plundring, mjöd och förstörelse alla är saker som starkt associeras med vikingatiden.

Nio av de tolv alternativ som tillhör blocket kulturhistoria är valda. Av de fyra alternativ som tillhör blocket statshistoria har samtliga valts, dessa undervisas det även mest i enligt de svarande lärarna.

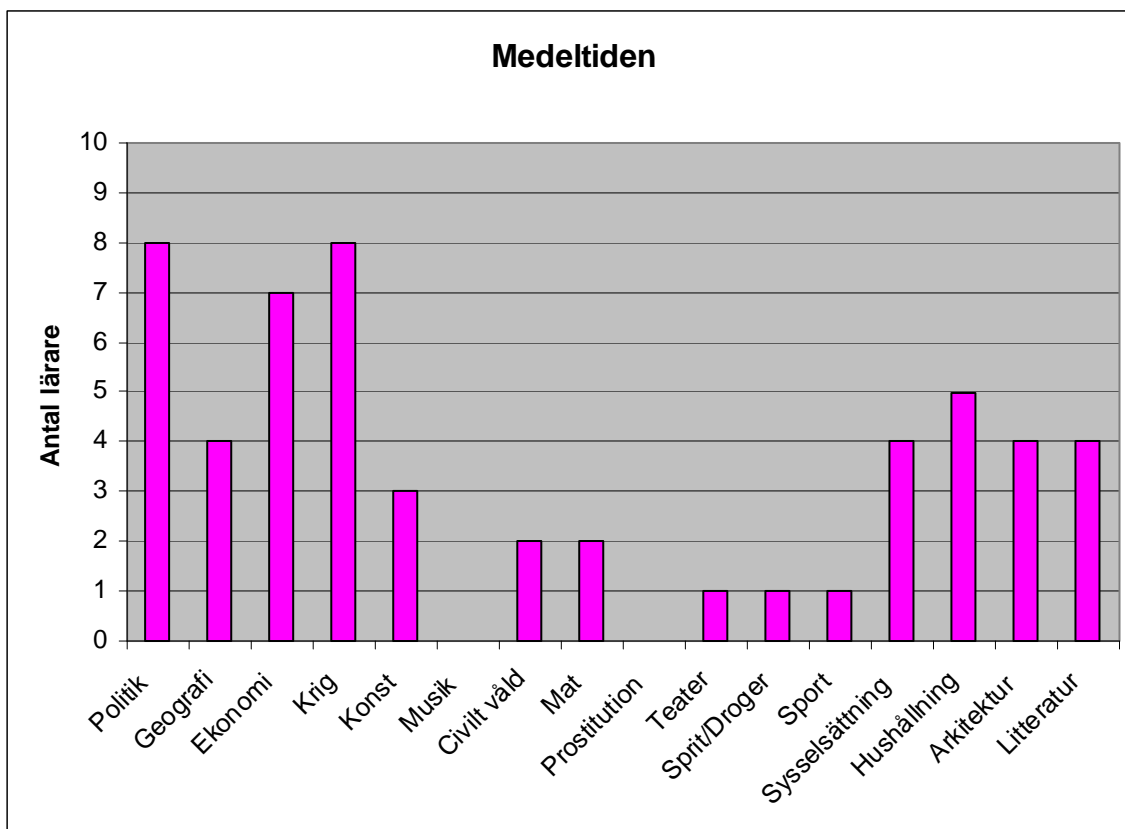

Diagram 4

Kommentarer från lärare: ”genusperspektiv i samtliga epoker”, ”Kristendom – islam utifrån dagsläget (korståg m.m.)”, ”Det händer att vi anknyter”, ”Religion”, ”Religion mycket viktig här; katolska kyrkan (kristendomen) & islams utbredning/kultur”

Mindre diagramanalys med kommentarer: Av de deltagande lärarna undervisar en av dem inte om medeltiden alls. De alternativ som undervisas mest om under medeltiden är politik och krig tätt följt av ekonomi. Resterande alternativ som valts undervisas i minskande skala. Något förvånande är att endast fyra lärare valt alternativet geografi då det torde vara svårt att beskriva korstågen utan att använda karta.

Tio av de tolv alternativ som tillhör blocket kulturhistoria är valda, dock har alternativen inom blocket statshistoria valts i större utsträckning än alternativen inom kulturhistoria av de svarande lärarna.

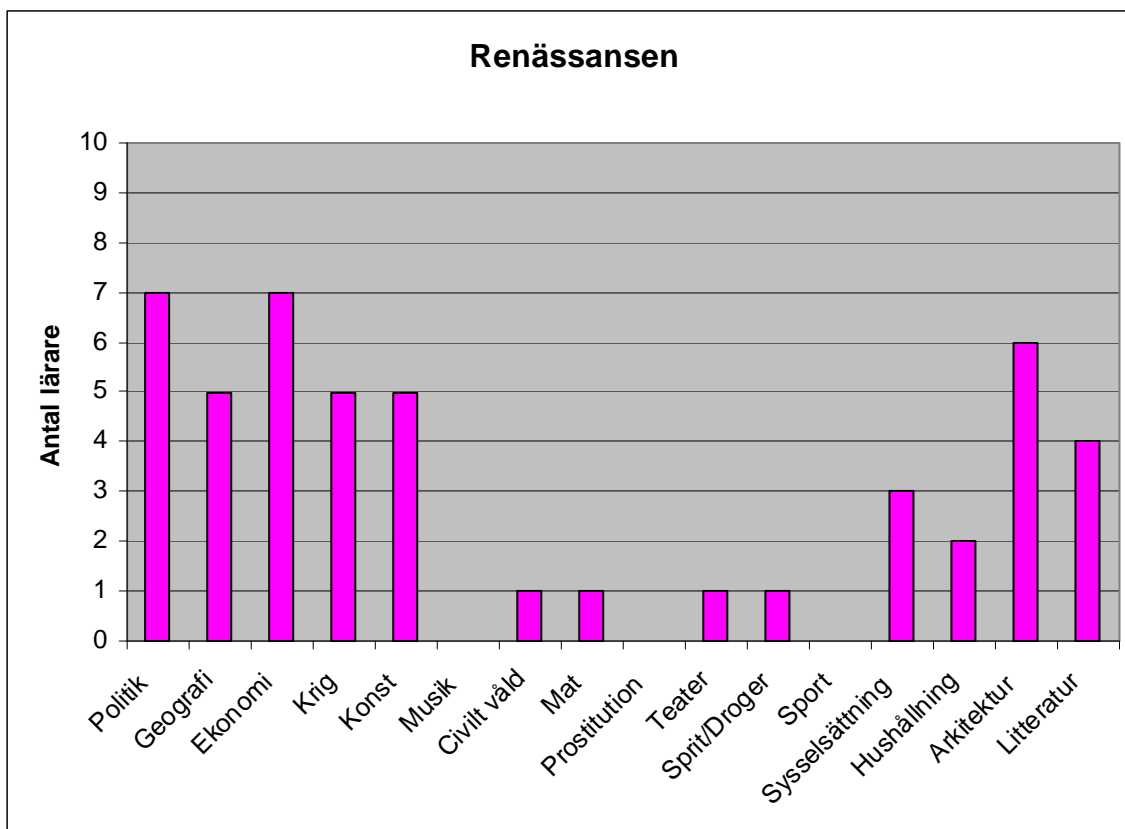

Diagram 5

Kommentarer från lärare: ”genusperspektiv i samtliga epoker”, ”Framförallt när det gäller idéhistoria”, ”Religion”, ”Naturvetenskapens genombrott och upptäcktsresorna samt nationalstatens framväxt.” Litteratur och konst tas ofta upp i svenskan.”

Mindre diagramanalys med kommentarer: Samtliga lärare undervisar om renässansen. De alternativ som det undervisas mest om under renässansen är politik och ekonomi men även arkitektur står högt i diagrammet. Därefter, som valts av hälften av de svarande lärarna, kommer konst, geografi och krig. Mycket förvånande är att endast hälften av lärarna valt alternativet konst under renässansen då renässansen inte endast är en epok utan även en konstriktning.

Nio av de tolv alternativ som tillhör blocket kulturhistoria är valda, och samtliga alternativ inom blocket statshistoria. Av de svarande lärarnas undervisning verkar arkitektur, konst och litteratur vara nästan lika viktigt som politik, ekonomi, geografi och krig.

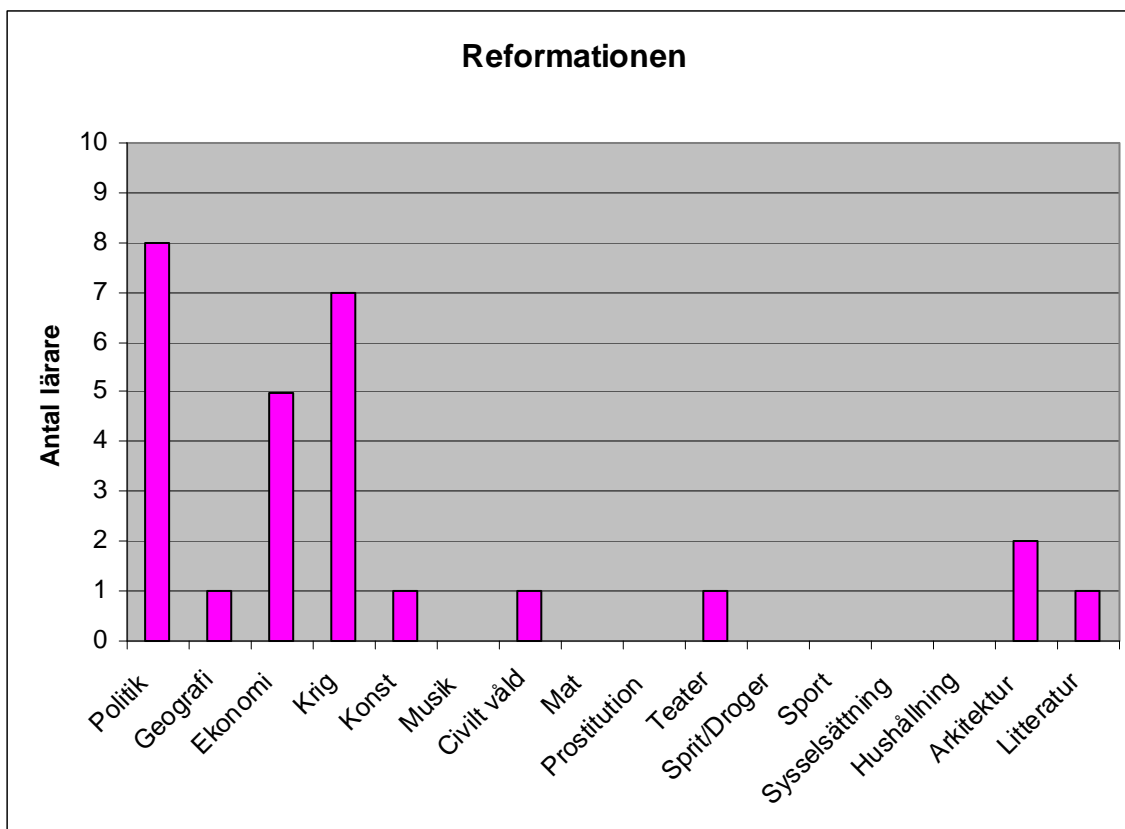

Diagram 6

Kommentarer från lärare: ”genusperspektiv i samtliga epoker”, ”För att förstå något mera närliggande tidsmässig problematik”, ”Religion”

Mindre diagramanalys med kommentarer: Av de deltagande lärarna undervisar två av dem inte alls om reformationen. De alternativ som det undervisas mest om under reformationen, och väldigt överlägset, är politik, ekonomi och krig. Endast ett fåtal lärare undervisar om några av de resterande alternativen. Eftersom denna period så starkt färgas av krig, religion och olika kungahus är det inte förvånande att alternativen politik, ekonomi och krig valts av flest lärare. Lite förvånande är det att endast en valt geografi då det är så många länder inblandade i religionskrigen.

Fem av de tolv alternativ som tillhör blocket kulturhistoria är valda och samtliga alternativ som tillhör blocket statshistoria är valda. De alternativ som är valda inom blocket statshistoria, särskilt politik, ekonomi och krig, har stort övertag gentemot de resterande valda alternativen.

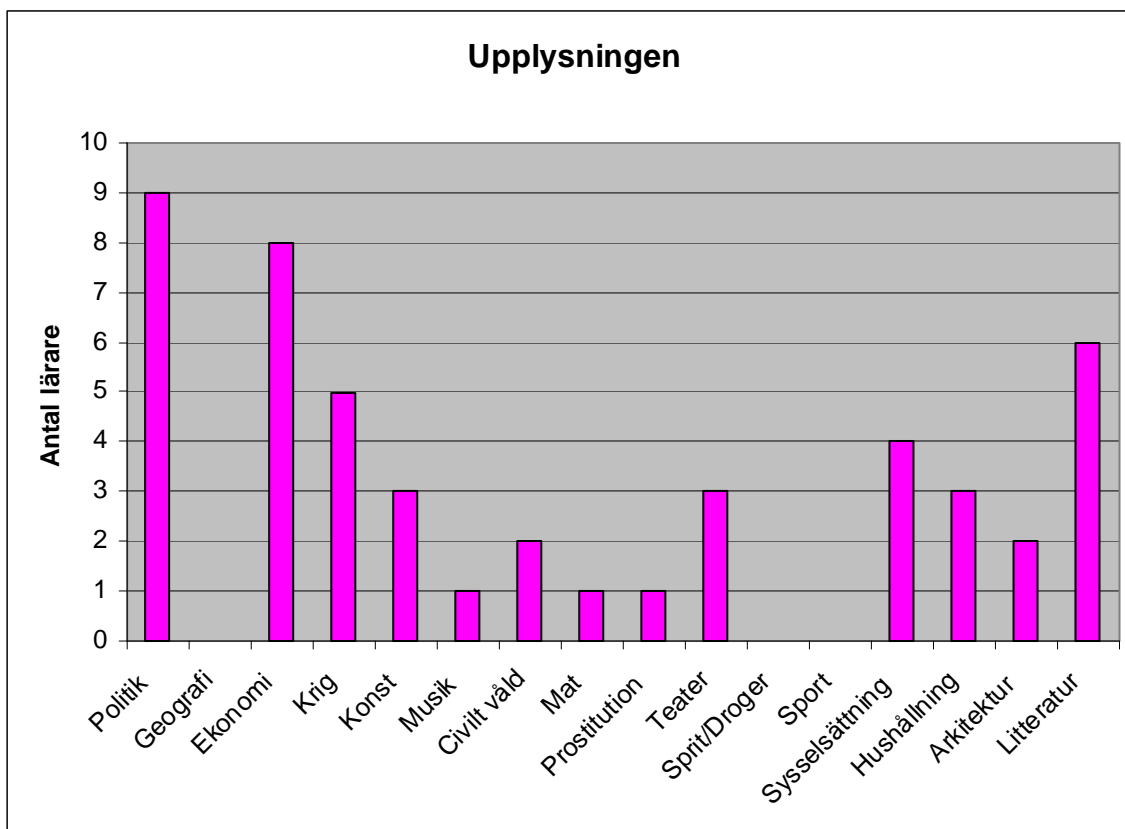

Diagram 7

Kommentarer från lärare: ”genusperspektiv i samtliga epoker”, ”Vetenskap – teori”, ”Religion/filosofi”, ”Bakgrunder till revolutioner och moderna samhällen.” Litteratur och teater tas ofta upp i svenskan”

Mindre diagramanalys med kommentarer: Samtliga av de svarande lärarna undervisar om upplysningen. Det alternativ som det undervisas mest om under upplysningen är politik, därefter kommer ekonomi, litteratur och krig i större utsträckning än de resterande valda alternativen. Det är förståeligt att de flesta lärarna valt politik och ekonomi då denna tid är en tid av samhällsomvälvningar. Även om många lärare valt litteratur kanske det borde ha varit alla då det är svårt att beskriva upplysningens idéer utan att berätta om dess författare såsom Voltaire och Montesquieu.

Tio av de tolv alternativ som tillhör blocket kulturhistoria är valda, och det alternativ inom kulturhistoria som det undervisas om av flest svarande lärare är litteratur. Ett av de alternativ som ingår i blocket statshistoria (geografi) har inte valts av någon lärare. Det alternativ som det undervisas mest om, politik, ingår i blocket statshistoria.

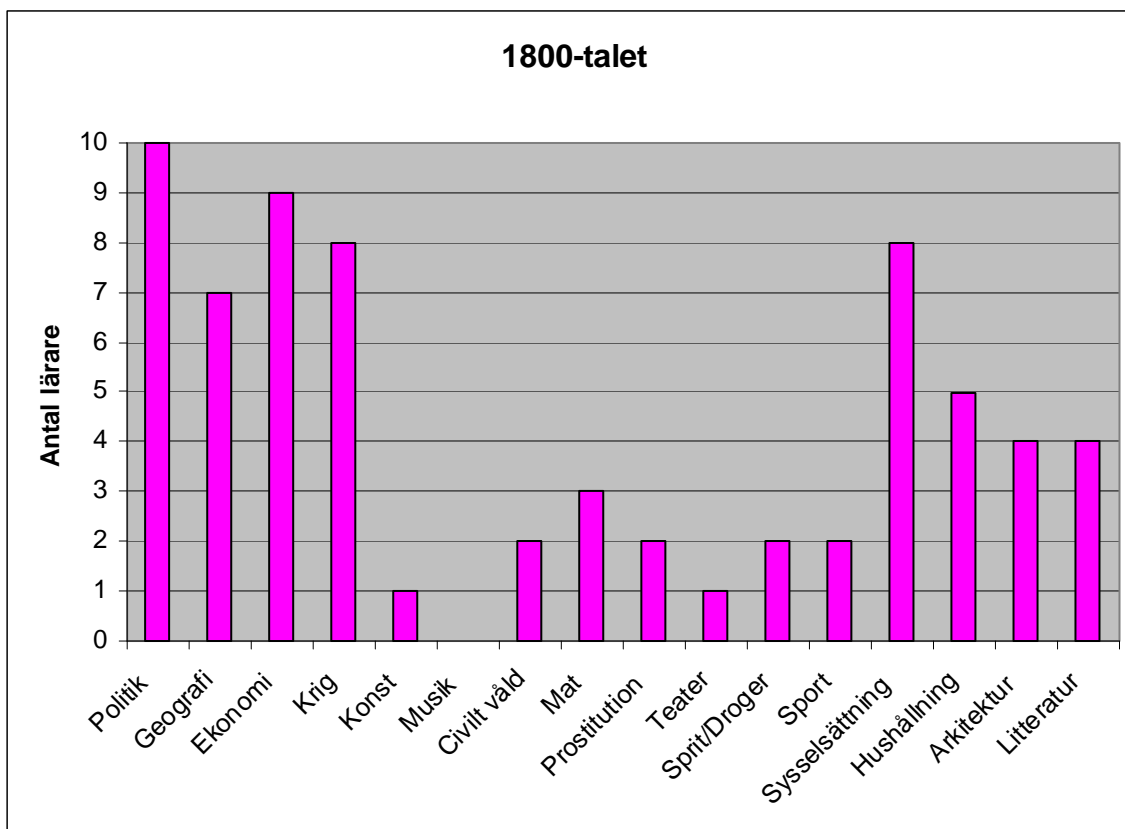

Diagram 8

Kommentarer från lärare: ”genusperspektiv i samtliga epoker”, ”Fokus nationalism – imperialism – rasism”, ”Detta sekel tas noga upp”, ”Religion/Folkrörelser”, ”Levnadsförhållanden under 1800-talet, befolkningsutveckling”

Mindre diagramanalys med kommentarer: Samtliga av de svarande lärarna undervisar om 1800-talet. Det alternativ som det undervisas mest om är politik, detta undervisas av samtliga svarande lärare. Tätt därefter kommer ekonomi och sedan krig och sysselsättning. Eftersom detta är imperialismens tid är det inte förvånande att politik valts av samtliga lärare. Då industrialiseringen förde med sig ändrade levnadsförhållanden för många människor kanske vardags saker som sprit/droger, prostitution och civilt våld borde ha valts av fler lärare. Även om det kan ses som mindre viktigt i en period där det händer mycket så hade det varit önskvärt att se i alla fall någon lärare välja musik då detta är Beethovens tid. Endast ett alternativ ingår inte i någon av de svarande lärarnas undervisning.

Elva av de tolv alternativ som tillhör blocket kulturhistoria är valda, dock är det de alternativ inom blocket statshistoria som har övertagit under denna tidsperiod, med undantag för

alternativet sysselsättning. Samtliga av alternativen inom blocket statshistoria är valda och de är i två av fallen valda i större utsträckning än något av alternativen inom blocket kulturhistoria.

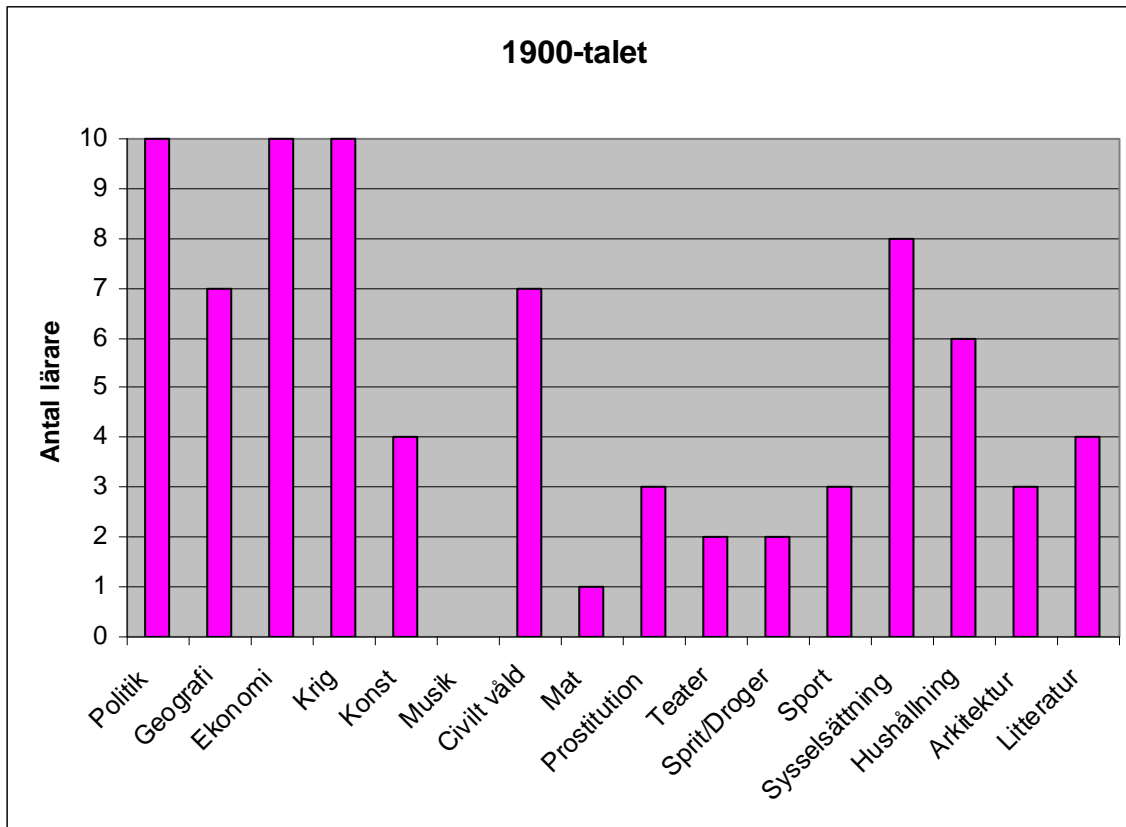

Diagram 9

Kommentarer från lärare: ”genusperspektiv i samtliga epoker”, ”Det är framförallt detta sekel vi sysslar med i Hi A-kurs”, ”Stort fokus VKI, Kalla kriget & 1989-91 (hoppas över VKII → de gör de på högstadiet)”

Mindre diagramanalys med kommentarer: Samtliga av de deltagande lärarna undervisar om 1900-talet. De alternativ som undervisas mest under 1900-talet är politik, ekonomi och krig. Dessa tre alternativ undervisas i av samtliga svarande lärare. Eftersom denna period innehåller världskrig är detta självklart. Kanske alla även borde ha valt geografi då det är många förändringar av kartbilden under denna period i samband med krigen, men även med avkoloniseringen.

Elva av de tolv alternativ som tillhör blocket kulturhistoria är valda. Samtliga alternativ inom blocket statshistoria är valda och i större utsträckning än alternativen inom kulturhistoria.

3.2. Presentation av läroböcker

De tre läroböckerna presenteras i tur och ordning. Presentationerna har gjorts utefter hur böckernas författare/redaktörer presenterat dem i deras inledning.

Alla tiders historia Maxi (2002) av Hans Almgren, Arne Löwgren och Börje Bergström

Författarna beskriver boken som en tolkning av gymnasieskolans kursplaner i historia. Boken har, enligt författarna, tre olika fokus: Att svara på frågan Varför läsa historia? Att tillgodose ett ökat behov av källkritik samt framsteg och bakslag genom den historiska utvecklingen.

I historiens spegel – långa linjer (1995) av Sverker Oredsson och Lars Andersson (red.)

Författarna beskriver sin intention med boken som att sätta in Sverige i ett globalt perspektiv och att ge en ökad förståelse för idag och en beredskap inför framtiden. Boken har enligt författarna en multikulturell inriktning med en uttalad respekt för samtliga religioner.

Vägar till nuet – Från forntiden till våra dagar (1990) av Kjell-Åke Karlsson, Göran Graninger och Sven Tägil (red.)

Redaktörerna beskriver boken som en samling huvudtexter och essäer med olika synvinklar skrivna av olika författare. Detta för att ge en så sann bild som möjligt av historien med alla de nyanser som behövs för att åstadkomma en bredd i historieuppfattningen. Bredden av olika synvinklar skall även enligt redaktörerna tjäna till att lärare och elever fritt skall kunna välja sin planering. Redaktörerna beskriver historieämnet som en resa genom tiden som skall ge läsaren en bättre uppfattning om idag och en beredskap inför framtiden.

3.3. Resultat av läroboksundersökning

Efterhand som tre läroböcker har lästs har anteckningar gjorts angående hur mycket utrymme som ges för kulturhistoria. Läsningen har gjorts enligt vår definition av kulturhistoria. Vissa delar av böckerna innehåller ämnen som faller utanför detta arbetes jämförelse mellan statshistoria och kulturhistoria. Samtliga läroböcker är, som tidigare nämnts, i varierande omfattning fortfarande i bruk.

Som tidigare nämnts i metodavsnittet gjordes undersökningen genom en uträkning av hur mycket av innehållet i en lärobok som består av kulturhistoria. Denna uträkning presenteras i

procent för varje lärobok. Det har tagits hänsyn till de sidor som endast innehåller en viss del kulturhistoria. Även gråzonen mellan historieinriktningarna (statshistoria och kulturhistoria) har kompenserats för i största möjliga mån. Efter redovisning av procentsatserna för läroböckerna följer några citat ur de läroböcker som ingått i undersökningen. Detta för att illustrera exempel på vad som är kulturhistoria enligt vår definition. Citaten följer efter den bok där de funnits.

Alla tiders historia Maxi

Uträkningar av hur mycket kulturhistoria som finns i denna lärobok ger oss en procentsats på cirka 26 procent, alltså cirka en fjärdedel av bokens innehåll kan skrivas under historieinriktningen kulturhistoria.

Det berättas om häxsabbaten, som ofta påstods ha ägt rum på bergstoppar, dit människorna, oftast kvinnor, skulle ha förts på något övernaturligt sätt för att festa med djävulen. Ofta framställdes djävulen som en bock och vid häxsabbaten skulle häxorna som tecken på underkastelse kyssa bocken under svansen.⁴⁵

Karakteristiskt för Paris blev den nya modedansen Cancan som utvecklades till en häftig dans i 2/4-takt. Många åskådare häpnade över dansöernas bensprattel och utmanande rörelser. [...] Cancan -dansen ansågs så syndig att den förbjöds, men förbudet var svårt att upprätthålla. [...] De Cancan – dansande flickorna fanns 1896 på nattklubben Moulin Rouge, Röda Kvarn.⁴⁶

I historiens spegel – Långa linjer

Denna lärobok innehåller en lägre procentsats än *Alla tiders historia Maxi*, innehållet av kulturhistoria är efter uträkningar cirka 14 procent.

En slavannons:

Lately imported from Antigua and to be Sold by Edward Jones in Iface Norris's Alley. A PARCEL of likely NegroWomen & Girls from thirteen to one and twenty Years of age, and have all had the Small-Pox. To Be SOLD, TWO verly likely Negroe Boys, Enquire of Capt. Benjamin Christian, at his House in Arch-Street. Also a Quantity of very good Lime-juice to be Sold cheap.⁴⁷

Vägar till nuet - Från forntiden till våra dagar

Denna lärobok innehåller en tämligen låg procentsats precis som *I historiens spegel – Långa linjer*. Innehållet av kulturhistoria i denna bok är efter uträkningar cirka 18 procent.

⁴⁵ Almgren, H, Löwgren, A & Bergström, B (2002) *Alla tiders historia Maxi*, Malmö, s. 147

⁴⁶ Almgren, H, Löwgren, A & Bergström, B (2002) s. 269

⁴⁷ Oredsson, S & Andersson, L (1995) *I historiens spegel – Långa linjer*, Göteborg, s. 186

Före jordbrukets tid var djurens skinn det enda material som dög till kläder som kunde skydda mot kyla.⁴⁸

Det finns många olika former av antik konst. Det finns väggmåleri, vasmåleri och mosaiker, med det är skulpturen som är lättast att studera idag. Ganska många skulpturer är bevarade och vi känner rätt väl till stilutvecklingen och olika konstriktningar.⁴⁹

Själva bondstugan är en låg, grå, knuttimrad ryggåsstuga utan brädfodring med ett stort rum, i några fall även med en liten förstuga och kammare. Hustaken är täckta med grästorv. På gården finns också loftbodar i två våningar, brukade som sovhus eller magasin.⁵⁰

3.4. Resultat av undersökning av kursplaner för lärarutbildningar

Lärarutbildningarna i Sverige ser väldigt olika ut och innehåller olika saker och moment. Kursplanerna för historia som ingår i lärarutbildningen innehåller olika moment och de skiljer sig även ifrån varandra i antalet högskolepoäng. Denna undersökning av kursplaner i historia för fem lärarutbildningar i Sverige kommer att redovisas genom en diskussion av kursplanernas innehåll. Av de fem lärarutbildningar som undersökts ligger en på universitet och resterande fyra på högskolor.

Gävle Högskola

Denna lärarutbildning innehåller endast två kurser, 60 högskolepoäng, i historia. Det finns dock fler kurser och nivåer i historia på högskolan men inte med någon didaktisk inriktning. Kursplanen för Historia med didaktisk inriktning A innehåller en kronologisk översikt från forntid fram till idag. Man kan även se att kulturhistoria endast är något som syns tydligt i början av kursen, ett exempel på detta är ”studenten [...] skall kunna: redogöra för män och kvinnors liv och roller i olika samhällen och olika tidsepoker från forntid till 1500.”⁵¹ Man poängterar i Historia med didaktisk inriktning A att ”studenten [...] skall kunna: redogöra för de grundläggande ekonomiska, sociala, politiska, och religiösa strukturerna i de viktigaste kulturområdena i världen...”⁵² Ovanstående nämns endast i början av kursen. Historia med didaktisk inriktning A innehåller också en mindre fältstudie. Historia med didaktisk inriktning B innehåller fördjupningar, metodövningar, uppsatsskrivande och verksamhetsförlagd utbildning (vfu). Det nämns ingenting om någon särskild inriktning på dessa olika moment,

⁴⁸Karlsson, K-Å, Graninger, G & Tägil, S. (red.) (1990) *Vägar till nuet – Från forntiden till våra dagar*. Uppsala. s. 6.

⁴⁹Karlsson, K-Å, Graninger, G & Tägil, S. (red.) (1990) s.19

⁵⁰Karlsson, K-Å, Graninger, G & Tägil, S. (red.) (1990) s. 68

⁵¹ Historia med didaktisk inriktning A, Gävle Högskola, <<http://www.hig.se/hs-inst/historia/Kursplaner/VT08/HHI00AHistoriaAdidvt08.pdf>> (080513)

⁵² Historia med didaktisk inriktning A, Gävle Högskola, <<http://www.hig.se/hs-inst/historia/Kursplaner/VT08/HHI00AHistoriaAdidvt08.pdf>> (080513)

dock beroende på vad studenten väljer att skriva om i sin uppsats kan han/hon komma i kontakt med kulturhistoria. Flera av kurserna innehåller även IKT (informations- och kommunikationsteknik).⁵³

Växjö universitet

Efter genomläsning av detta universitets kursplan i historia för lärarutbildningen ser man skillnaden gentemot de andra fyra lärarutbildningarna att historia inte är indelat i olika kurser som t.ex. A-kurs, B-kurs, C-kurs osv. Man kan läsa 90 högskolepoäng och dessa har delats in i sju mindre delkurser. Även i denna historiekurs ser man tydliga drag av kulturhistoria i endast början av kursen. Delkurs två beskrivs bland annat såhär: ”I kursen ges ett översiktligt studium av de viktigaste forntida och antika kulturfärderna, med betoning på framförallt de filosofiska, religiösa och kulturhistoriska föregångarna till moderna tidens kulturella strukturer.”⁵⁴ Av de sex resterande delkurserna innehåller tre viss kulturhistoria, varav två kopplas till politiska, ekonomiska och religiösa skeenden och den tredje innehåller metodiska övningar som innehåller läsning av äldre handstilar. Flera av kurserna innehåller också verksamhetsförlagd utbildning (vfu). Den sjunde delkursen innehåller en fördjupning av ett tema som studenten själv väljer, beroende på vad studenten väljer kan han/hon komma i kontakt med kulturhistoria. Alltså fyra av sju delkurser innehåller någon form av kulturhistoria enligt den skrivna kursplanen. Flera av kurserna innehåller dessutom arbete med att kunna behärska IKT (informations- och kommunikationsteknik).

Malmö högskola

Efter genomläsning av denna högskolas lärarutbildnings kursplan i historia ser man en skillnad gentemot de andra fyra kursplanerna. Specifikt för Malmö högskola är att de lagt till en bilaga rörande skolans profilering inom historia på perspektiven genus, miljö samt migration och etnicitet. Det finns 90 högskolepoäng att läsa varav dessa innehåller sex mindre delkurser. Första delkursen är en genomgång av 1900-talets Sverige med fokus på det egna vardagslivet, ”med utgångspunkt från ett mikroperspektiv, t ex sin egen och sin släkts historia, ska studenten studera omvandlingen av det svenska samhället under 1900-talet.”⁵⁵ Därefter innehåller kommande två kurser en kronologisk översikt från forntid fram till idag. De

⁵³ Historia med didaktisk inriktning B, Gävle Högskola, <<http://www.hig.se/hs-inst/historia/Kursplaner/ht07/HHI00BHidid.pdf>> (050513)

⁵⁴ Kursplan i Historia, Växjö universitet <<http://www.student.vxu.se/utbildning/pdf/200801141305050001.pdf>> (080509)

⁵⁵ Kursplan i Historievetenskap och lärande, Malmö högskola <http://www.mah.se/templates/Page___55343.aspx> (080514)

resterande tre kurser innehåller uppsatsskrivande, fördjupningar, metodövningar samt verksamhetsförlagd utbildning (vfu). Denna verksamhetsförlagda utbildning har fokus på mångkulturalitet och mötet mellan kulturer. Studenten får via fördjupningar och metodövningar komma i kontakt med kultur genom filmskapande och utställningar och därmed innehåller kursen IKT (informations- och kommunikationsteknik). Uppsatsskrivandet, beroende på val av ämne, kan innehålla kulturhistoria.⁵⁶

Högskolan Kristianstad

Denna högskolas lärarutbildnings kursplan i historia innehåller fyra kurser med benämningarna, Historia I, Historia II, Historia III och Historia IV. Man kan läsa sammanlagt 120 högskolepoäng historia. De två första kurserna innehåller en kronologisk översikt från forntiden fram till idag, dessa innehåller också mindre delkurser. Historia II innehåller också verksamhetsförlagd utbildning (vfu) och uppsatsskrivande. Genomgående för dessa mindre delkurser är att de för varje tidsperiod innehåller ”... grundläggande ekonomiska, kulturella, politiska och sociala dragen...”⁵⁷ I varje kurs gör man även utblickar över andra världsdelar och kulturer än Europa. Kurserna behandlar också yrkesperspektivet, hur man kan använda sig av kultur som en metod, IKT (informations- och kommunikationsteknik), detta med hjälp av bild, musik och spelfilm. De två resterande kurserna, Historia III och Historia IV innehåller uppsatsskrivande och fördjupningar. Om dessa innehåller kulturhistoria beror på vad studenten väljer för tema till sina fördjupningar och uppsatser. Det finns dock flera teman att välja mellan till fördjupning och uppsats. Av de fjorton nämnda teman som finns kan man urskilja att åtminstone tre innehåller kulturhistoria då benämningarna på dessa teman är svensk kultur- och socialhistoria, kvinnan och renässansen samt helvetet, häxor och hemsökta hus.⁵⁸

Jönköping högskola

På denna högskola kan man läsa 90 högskolepoäng varav dessa benämns i nivåer: grundnivå A, grundnivå B och grundnivå C. De två första grundnivåerna, liksom de tidigare lärarutbildningarnas kursplaner i historia, innehåller en kronologisk översikt från forntid fram

⁵⁶ Kursplan i Historievetenskap och lärande, Malmö högskola
<http://www.mah.se/templates/Page___55343.aspx> (080514)

⁵⁷ Kursplan i Historia I, Högskolan Kristianstad
<http://www.hkr.se/templates/EducationPage___3154.aspx?kod=IHI10L&language=sv> (080609) Kursplan i Historia II, Högskolan Kristianstad <<http://www.hkr.se/templates/SyllabusPage.aspx?id=3157#>> (080609)

⁵⁸ Kursplan i Historia III, Högskolan Kristianstad
<<http://www.hkr.se/templates/SyllabusPage.aspx?id=3157#>> (080509) Kursplan i Historia IV, Högskolan Kristianstad <<http://www.hkr.se/templates/SyllabusPage.aspx?id=3157#>> (080509)

till idag. De är också indelade i mindre delkurser. I grundnivå A nämns kulturhistoria på det sätt att ”kursen ger en elementär översikt av samhällsförändring och livsvillkor...”.⁵⁹ I grundnivå B har man fördjupningsarbete, metodövningar, uppsatsskrivande och verksamhetsförlagd utbildning (vfu). Kulturhistoria nämns inte i någon form, men beroende på vilket tema som väljs inom uppsatsskrivande kan studenten välja något med denna anknytning. Grundnivå C innehåller en mindre delkurs, uppsatsskrivande och fördjupningsarbete. Kulturhistoria nämns på det vis att det finns flera valbara teman att arbeta med, bland annat arbetarhistoria, film, historia med genusperspektiv och kvinnor under olika tider. I Jönköpings högskolas kursplan för historia nämns det ingenting om något arbete med det specifika uttrycket IKT (informations- och kommunikationsteknik).⁶⁰

3.5. Analys av resultat

Resultaten av de tre undersökningarna presenteras först separat, följt av en jämförelse mellan dem.

3.5.1. Enkätundersökningen

Resultatet av enkätundersökningen visar, om än i varierande grad, att undervisningen övervägande läggs på det som inte ingår i vår definition av kulturhistoria. Det skiljer sig en del mellan de olika tidsperioderna, med forntiden och vikingatiden som de två perioder där det skiljer sig minst mellan de olika blocken statshistoria och kulturhistoria. Forntiden och vikingatiden skiljer sig även i resultatet som de perioder som minst antal lärare undervisar i. De resterande tidsperiodernas resultat visar i olika grad att det som lärarna huvudsakligen undervisar mest i, är blocket statshistoria. De tidsperioder där detta är tydligast är antiken, medeltiden, reformationen och 1800-talet. Av de olika alternativen är politik, ekonomi och krig, samtliga tillhörande blocket statshistoria, de enda alternativ som samtliga lärare inom en viss tidsperiod undervisar om. Det alternativ som undervisas klart minst av är musik som endast undervisas i under två av tidsperioderna och då endast av en lärare. De alternativ som vi tidigare nämnt som tvetydiga (sysselsättning och hushållning) finns med i varierande grad under samtliga tidsperioder utom reformationen. Det av dessa två alternativ som flest angett att de undervisar i är sysselsättning, speciellt under 1800- och 1900-talen.

⁵⁹ Kursplan i Grundnivå A Historia, Jönköping högskola
<http://www.hlk.hj.se/upload_dir/284ff2b5c2bcd5084a008ab03bcb5d5f.pdf> (080513)

⁶⁰ Kursplan i Grundnivå B Historia, Jönköping högskola
<http://www.hlk.hj.se/upload_dir/6c8bcfe27229b600d428a4324c0e6d98.pdf> , Kursplan i Grundnivå C, Jönköping högskola <http://www.hlk.hj.se/upload_dir/ab7c155059d5313daa5e3d129823f820.pdf> (080513)

Av de kommentarer som de deltagande lärarna lämnat i enkäten så framstår religion som det alternativ som saknats mest. Framförallt under tidsperioden medeltiden undervisar flera lärare om detta. Tre lärare har lämnat detta som kommentar. Andra kommentarer rör avsaknad av alternativet vetenskap. Annat som är nämnvärt för resultatet är att en av lärarna under tidsperioderna renässansen och upplysningen i sin kommentar lämnar över undervisningsansvaret för teater, konst och litteratur till svenskämnet. Även under tidsperioden 1900-talet visar en kommentar att undervisningsansvaret kan lämnas över då en lärare kommenterat att undervisning om andra världskriget hoppas över då det oftast undervisas om på högstadiet.

Av de enskilda enkäterna var det en lärare som skiljde sig markant från resterande lärare i sina svar med att lägga nästan all tyngdpunkt vid tidsperioderna 1800-talet och 1900-talet. Samma lärare har under dessa perioder valt många alternativ inom både blocket statshistoria och kulturhistoria. Resterande lärare undervisar i varierande grad om de flesta tidsperioderna och har valt färre alternativ med klar fokusering på blocket statshistoria.

3.5.2. Läroboksundersökningen

Resultatet av läroboksundersökningen visar att alla de undersökta böckerna i liten grad innehåller det som enligt vår definition är kulturhistoria. Den lärobok som innehöll mest kulturhistoria enligt vår definition (*Alla tiders historia Maxi*) innehöll cirka 26 procent medan de två andra (*I historiens spegel – långa linjer* och *Vägar till nuet – från forntiden till våra dagar*) innehöll mindre, cirka 14 respektive 18 procent. Vid genomgången av läroböckerna fick vi en känsla av att man kompenserat försummandet av kulturhistoria som text genom att istället lägga in bilder. En del bilder visade kulturhistoriska inslag, men många bilder fanns med för att beskriva sådant som inte ryms inom vår definition av kulturhistoria.

3.5.3. Undersökningen av kursplaner för lärarutbildningar

I resultatet av undersökningen av kursplanerna för lärarutbildningar visade det sig att fyra av de fem undersökta kursplanerna innehöll en kronologisk översikt från forntiden fram till idag (Malmö med start i 1900-talet för att sedan göra en omstart från forntiden). Den femte kursplanen (Växjö) innehåller till viss del även den en form av kronologisk översikt om än inte lika uttalat som i de fyra andra. Malmö urskiljer sig från de andra med en väldigt tydlig inriktning på klass, genus och etnicitet i samtliga delkurser (även i den tidigare nämnda

bilagan till kursplanerna) samt att de skiljer sig markant i sin metod med bland annat filmskapande och utställningar. Gävle högskola och Växjö universitet lägger sin tyngdpunkt på kultur i de tidiga delkurserna för att sedan minska detta längre fram. Högskolan Kristianstad och Jönköping högskola är mer vaga i sin beskrivning av innehållet och det är därför svårare att uttröna i vilken mån de undervisar i kulturhistoria. Dock står det klart att detta inte är något man annonserar för att intressera möjliga studenter. Samtliga kursplaner innehåller någon form av uppsatsskrivande där eleven själv inom vissa ramar kan välja vad han/hon vill skriva om och därmed välja om kulturhistoria är något intressant. Samtliga skolor har momentet verksamhetsförlagd utbildning (vfu). Dock har Malmö högskola i sin beskrivning av den verksamhetsförlagda utbildningen (vfu) lagt stor vikt vid mångkulturalitet. Alla de undersökta kursplanerna innehöll någon form av arbete med, det specifika uttrycket, IKT (informations- och kommunikationsteknik) förutom Jönköping högskola.

3.5.4. Jämförelse av resultaten i de tre olika undersökningarna

I samtliga undersökningar står det klart att kulturhistoria är en förhållandevis liten del av det totala innehållet. Mycket vikt läggs vid statshistoria i olika former. Undersökningen av läroböckerna visar låga procenttal, enkäterna visar mycket fokus på blocket statshistoria och undersökningen av kursplanerna visar litet fokus på kulturhistoria inom lärarutbildningarna. Beroende på vilken lärarutbildning man som student väljer kan man få mer eller mindre kulturhistoria.

4. Diskussion och slutsatser

Enligt Karlsson har det skett en förskjutning av var vi i dagens Sverige inhämtar våra historiekunskaper, från skolan till andra forum i samhället. Även Jensen och Caspersson poängterar detta.⁶¹ Problemet som uppstår är att skolan får svårt att mäta sig i konkurrensen med andra medier, till exempel tv, och kan därmed förlora greppet om var eleverna inhämtar sin historiekunskap. Ett problem med inhämtandet av historiekunskaper från olika medier, till exempel Internet, är att källorna inte alltid är tillförlitliga. Om förskjutningen av var vi inhämtar våra historiekunskaper fortsätter finns det en risk att skolan tappar greppet om historieförmedlandet och skolans framtida roll skulle kunna bli att endast lära ut källkritik. En möjlig fördel med denna eventuella utveckling skulle kunna vara att eleverna då skulle kunna använda skolans källkritik och applicera denna när de inhämtar kunskap från andra håll och

⁶¹ Karlsson, K-G. (2004). s.22, Jensen, B. (1997). s.49, Caspersson, S. (2001). s.41.

då skulle varje elev kunna inhämta den kunskap som intresserar dem och alla elevers behov skulle bli tillgodosedda. I kursplanen för historia för gymnasial utbildning står det hur historia kan användas för undervisning i källkritik:

Historia är ett ämne med stor bredd både till sitt innehåll och sin karaktär. Källkritiken är ämnets grund och ger särskilda möjligheter att befrämja en problematiserande och kritisk hållning inför texter, bilder och andra medier också i vår egen tid.⁶²

Men med detta uppstår problemet med att vi alla behöver gemensamma referensramar för att kunna följa med i samhällsdebatter och för att få dessa gemensamma referensramar behövs en viss mängd gemensam kunskap som kanske faller bort om varje elev endast lär sig saker utefter sitt eget intresse. En möjlig lösning på problemet skulle för skolan kunna vara att fokusera undervisningen på Burkes beskrivna alltings kulturhistoria som täcker in en mängd olika intresseområden genom att låta eleverna välja fritt bland dessa vid egna arbeten.⁶³ Även den beskrivning Burke ger av kombinationer mellan politisk historia och kulturhistoria skulle kunna tillgodose både elevernas skiftande intressen och den traditionella undervisning som Jensen beskriver som nödvändig. Denna kombination skulle även tjäna till att skapa den helhetsbild av historien som Karlsson och även Andersson efterfrågar. Enligt Jensen skall skolans undervisning vara relevant för elevens vanliga liv vilket gör att skolan behöver tillgodose allt fler skiftande behov av information. Jensen poängterar vikten av traditionell undervisning.⁶⁴ Men skolan har fler uppgifter att fylla än bara undervisning. Av Burke beskrivs skolans roll som identitetsskapande när han diskuterar skolans roll i elevernas ”manus”.⁶⁵

I ett allt mer mångkulturellt samhälle blir det allt viktigare för eleverna att skaffa sig ett medvetande om sitt eget kulturarv. Detta anser vi är viktigt för att alla elever skall kunna hitta sin plats i samhället och ha en fast grund att stå på. Detta står även i styrdokumentet för den gymnasiala utbildningen i historia.⁶⁶ Enligt resultaten av våra undersökningar ser vi detta tydligt endast i kursplanerna för lärarutbildningen på Malmö högskola. I dessa syns det tydligt

⁶² Kursplan för historia för gymnasiet.

<<http://www3.skolverket.se/ki03/front.aspx?sprak=SV&ar=0708&infotyp=8&skolform=21&id=HI&extraId=080519>>

⁶³ Burke, P. (2007) s. 39

⁶⁴ Burke, P. (2007) s. 114-117, Jensen, B. (1997). s.71, Karlsson, K-G. (1997). s. 29, Andersson, B. (2001).s. 64.

⁶⁵ Burke, P. (2007). s. 91.

⁶⁶ Kursplan för historia för gymnasiet.

<<http://www3.skolverket.se/ki03/front.aspx?sprak=SV&ar=0708&infotyp=8&skolform=21&id=HI&extraId=080519>>

genom deras fokus på mångkulturalitet och mötet mellan olika kulturer, men även med det fokus de lägger på att utgå från studentens egen historia.⁶⁷

Vår första frågeställning om vilken/vilka historieinriktning/ar gymnasieskolans historieundervisning fokuseras på, har vi genom våra tre olika undersökningar fått tydligt svar på. Det som tydligt fokuseras på är statshistoria. Trots att det i enkäten fanns många fler svarsalternativ som tillhörde blocket kulturhistoria var det övervägande alternativet i blocket statshistoria som valdes. I likhet med våra resultat av de tre undersökningarna säger även Hermansson Adler att den historieinriktning som dagens skola domineras av är politisk historia.⁶⁸ Enligt Burke är kulturhistoria en inriktning som är på frammarsch.⁶⁹ Karlsson beskriver att ett tidigare glapp mellan historieforskare och historieförmedlare (pedagoger) är på väg att överbyggas och att det nu finns mer kommunikation mellan forskarna och pedagogerna.⁷⁰ Om kulturhistoria är på frammarsch och skolan skall spegla forskningen så borde det kanske finnas mer kulturhistoria i undervisningen. Detta gäller även lärarutbildningarna eftersom de skall vara en del av samhällsförändringen.

Det möjliga undantaget är lärarutbildningen på Malmö högskola där det fokuseras mycket på mångkulturalitet och mötet mellan dessa olika kulturer. Särskilt inom den verksamhetsförlagda utbildningen (vfu), genom att Malmö högskola är den enda skola som har ett tydligt styrt innehåll i sin verksamhetsförlagda utbildning (vfu).⁷¹ En möjlig orsak till att just Malmö högskola har denna fokusering kan vara att Malmö som stad, och i sin befolkningssammansättning, är mycket mångkulturell. I stadsbeskrivningen av Malmö finner vi: ”Malmö är en internationell stad och idag bor här människor från mer än 150 länder. Var fjärde malmöbo är född utomlands.”⁷² En annan möjlig anledning skulle kunna vara att Malmö högskola i större utsträckning följer med i forskningstendensen mot kulturhistoria än de andra undersökta högskolorna och universitetet.

⁶⁷ Kursplan i Historievetenskap och lärande, Malmö högskola
<http://www.mah.se/templates/Page___55343.aspx> (080514)

⁶⁸ Hermansson Adler, M. (2004) s.17.

⁶⁹ Burke, P. (2007) s.10-11.

⁷⁰ Karlsson, K-G. (2004) s.185-187, 191.

⁷¹ Kursplan i Historievetenskap och lärande, Malmö högskola
<http://www.mah.se/templates/Page___55343.aspx> (080514)

⁷² Malmö stads officiella hemsida

<<http://www.malmo.se/arbeteintegration.4.33aee30d103b8f15916800068991.html>> (080515)

Vår andra frågeställning rörande den enskilde lärarens urval, läroböckers fokus samt innehållet i lärarutbildningars kursplaner och om dessas roll i urvalet av innehåll i skolans historieundervisning har vi även denna fått svar på. Samtliga av våra undersökningar visar en brist på kulturhistoria i sitt innehåll. Orsaken till att man i skolan inte undervisar i kulturhistoria skulle kunna vara en kombination av samtliga tre av oss undersökta områden. Det finns en samverkan mellan de olika undersökningarna eftersom en lärare först påverkas av innehållet i sin utbildning och sedan gör ett personligt urval, vilket oftast bygger på innehållet i en lärobok. Ammert beskriver det faktum att läroboken styr både undervisningen och lärarens planering och dennes urval är obestridligt.⁷³ Om det är som Ammert säger så skulle detta kunna vara en orsak till de resultat vi fått i vår enkätundersökning. Om det inte finns någon eller lite kulturhistoria i läroböckerna och läraren gör sitt urval efter dessa så kan undervisningen inte innehålla någon större mängd kulturhistoria. Enligt Ammert styrs läroböckerna i sin tur av en mängd faktorer, såsom styrdokument, marknadskrav och politiskt klimat.⁷⁴ Nordgren diskuterar lärarutbildningen och hur den är en del av samhället och dess förändring. De faktorer som styr lärarutbildningens utformning är enligt Nordgren en kombination av politiska och pedagogiska uppfattningar och även av befolkningsutveckling, ekonomi och kultur. I likhet med läroböckerna styrs även lärarutbildningen enligt Nordgren i stor mån av politiska beslut.⁷⁵ Karlsson nämner som möjlig orsak till minskningen av undervisningstimmar i historia en kvarvarande modernistisk syn hos den gamla generationen politiska makthavare som fortfarande fattar politiska beslut om skolan.⁷⁶ Om historieämnet fortsatt kommer att ha litet utrymme och ett snävt urval tvingas fram, kanske även fortsättningsvis detta urval faller på den historia som alltid ansetts som viktigast (den traditionella statshistorian). En möjlig lösning på problemet att lärarens urval styrs av både läroböcker och sin lärarutbildning, och dessa är fattiga på innehåll om kulturhistoria, skulle kunna vara om lärarutbildningarna i större utsträckning uppmanade studenterna att inhämta information från andra källor än läroböcker och då skulle detta kunna användas av de blivande lärarna även när de är färdigutbildade i sin kommande yrkesroll.

Andersson diskuterar hur timantalet för historieundervisning minskat och att detta gjort att stoffet kraftigt reducerats.⁷⁷ Även om det aldrig har varit genomförbart att undervisa om all

⁷³ Ammert, N. (2004) s. 274.

⁷⁴ Ammert, N. (2004) s. 276, 292.

⁷⁵ Nordgren, K. (2004) s.335-336.

⁷⁶ Karlsson, K-G. (2004) s.61-62.

⁷⁷ Andersson, B. (2001) s.64.

historia så har medvetenheten om problemet med det minskade timantalet ökat. Även Hermansson Adler påtalar detta problem.⁷⁸ Eftersom lärare ständigt behöver välja bort delar av innehållet i historieundervisningen skulle det kunna vara så att läraren väljer att prioritera det som för läraren känns viktigast på bekostnad av andra möjliga inriktningar. För att undvika att undervisningen blir för fragmentarisk kan det för läraren vara bra att välja en enskild inriktning. Faran med detta är att eleverna går miste om den historiska helhetsbilden med alla dess nyanser. Ett annat möjligt urval än att ensidigt fokusera på en inriktning skulle kunna vara att istället endast ytligt gå igenom vissa tidsperioder för att på andra perioder kunna gå på djupet och skapa en historisk helhetsbild. Som tidigare omnämnts i resultatanalysen av enkätundersökningen valde den lärare som lade fokus på få tidsperioder fler alternativ för dessa perioder medan de resterande lärarna valde färre alternativ, men undervisade om nästan alla tidsperioder. En annan möjlig lösning skulle kunna vara att låta eleverna göra fler egna uppgifter med ett fritt valt innehåll inom vissa ramar.

I den mån kultur dyker upp i historieundervisningen är det ofta som en metod snarare än ett material. Detta beskrivs av flera forskare, till exempel Hermansson Adler, Liljefors och Zander.⁷⁹ Vi kan se en del av detta i våra undersökningar av läroböckerna och kursplanerna för lärarutbildningarna. I läroböckerna ser vi detta genom att många bilder används enbart för att illustrera andra saker än kultur. I kulturhistoriedelarna av böckerna får vi känslan av att bilderna får ersätta text snarare än att innehålla båda delar. I kursplanerna för lärarutbildningarna illustreras samma fenomen med att kultur kommer in i kursplanerna i form av IKT som skall användas i undervisning. Liljefors är tydligast i sin inställning till att bilder inte kan ersätta objektiv fakta och därför bör användas endast för att skapa en känsla.⁸⁰ Vi vill ifrågasätta detta eftersom vi inte tror att det finns helt objektiv kunskap. All litteratur som skrivs färgas till viss del av författaren och historia skrivs ofta av vinnarna vilket inte ger en objektiv bild. Vi vill poängtera att vi inte tycker att det är fel att använda bilder i undervisningen eftersom det för oss vore helt absurt att till exempel undervisa om renässansen utan att visa konst, men vi tycker att bildernas del av historien inte bara får vara ett sätt att skapa känsla eftersom de även behöver sättas in i sitt historiska sammanhang och då får inte konstnärerna glömmas bort. Lika lite som man kan undervisa om Leonardo Da Vinci utan att visa Mona Lisa, lika lite kan man visa Mona Lisa utan att undervisa om Leonardo Da Vinci.

⁷⁸ Hermansson Adler, M. (2004) s.19.

⁷⁹ Hermansson Adler, M. (2004) s. 75, Liljefors, M. (2004) s. 87, Zander, U. (2004) s.125.

⁸⁰ Liljefors, M. (2004) s.87

Som avslutning vill vi lämna en liten tankeställare om historiemedvetandets vikt för vår framtid i samband med den tidigare beskrivningen av att historia var något som ansågs onödigt i ett modernt samhälle ända tills Sverige stod inför flera samhällskriser och man behövde leta orsaker och syndabocker, och att den mörka historien var ointressant när man stod inför en ljus framtid⁸¹ Vill vi bara veta varifrån vi kommer när det går dåligt, vill vi inte veta varför när det går bra? Om vi genom att läsa historia skall skaffa oss en beredskap inför framtiden så borde vi ju vilja veta hur vi bör göra för att den framtiden skall bli så ljus som möjligt. Och eftersom det står i kursplanen i historia för gymnasial utbildning att ämnet skall ge ”insikt om det egna kulturarvet”⁸² så anser vi att historieundervisningen i framtiden bör innehålla mer kulturhistoria. De lärare som försummar kulturhistoria följer enligt oss inte kursplanen. Konsekvensen av att enahanda fokusera på statshistoria blir att eleverna går miste om en historisk helhetsbild.

4.1. Förslag till vidare forskning

Förslag till fortsatt forskning skulle kunna vara att intervjua de deltagande lärarna i enkätundersökningen och ställa frågor runt deras urval till undervisningen. Detta för att få en klarare bild av varför fokuseringen i så stor utsträckning ligger på statshistoria. Den genomförda enkäten skulle även kunna göras om med fler svarsalternativ som de efterfrågade alternativen religion och vetenskap, men även alternativ som kläder och teknik. Även hur stor andel av undervisningstiden som läggs på varje del skulle vara intressant att undersöka. Undersökningen skulle även kunna utökas med en större mängd material inom samtliga kategorier. Vidare skulle det kunna göras en undersökning av vad eleverna vill skall ingå i deras undervisning. Detta för att kunna klargöra om undervisningen utgår från elevernas intresse eller inte. Även en jämförelse mellan innehållet i undervisningen för lärare utbildade på Malmö högskola och lärare utbildade på de andra högskolorna och universitet skulle kunna vara intressant. Detta för att kunna utröna om Malmö högskolas fokus på kultur i sin kursplan för lärarutbildningen syns i dessa lärares innehållsurval.

⁸¹ Karlsson, K-G. (2004) s.23, 31, 61.

⁸² Kursplan för historia för gymnasiet.

<[39](http://www3.skolverket.se/ki03/front.aspx?sprak=SV&ar=0708&infotyp=8&skolform=21&id=HI&extraId=>(080424)</p></div><div data-bbox=)

5. Sammanfattning

Detta arbete utgår från hypotesen att kulturhistoria får litet utrymme i historieundervisningen i på gymnasiet. Denna hypotes grundas på tidigare observationer under vår verksamhetsförlagda utbildning (vfu) inom lärarutbildningen. Frågan har studerats genom tre separata undersökningar: den enskilde lärarens urval av innehåll, läroböckers innehåll samt innehåll i kursplaner för olika lärarutbildningar. Undersökningen gällande den enskilde lärarens urval gjordes genom en enkät för gymnasielärare i historia. Läroboksundersökningen gjordes genom att utläsa hur mycket av böckernas innehåll som stämde in på vår definition av kulturhistoria. Undersökningen om innehållet i kursplanerna för olika lärarutbildningar gjordes genom läsning och tolkning. Samtliga undersökningar har sedan jämförts med tidigare forskning inom ämnet. Forskningen har behandlat olika aspekter av kulturhistoria och gymnasieskolans historieundervisning. Sammanfattningsvis har vi i våra undersökningar kommit fram till att inom områdena lärarens personliga urval, läroböckers innehåll samt kursplaner för lärarutbildningar att kulturhistoria får litet utrymme i historieundervisningen på gymnasiet.

Referenser

Andersson, B. ”Grepp på historien”, I Andersson, B, Caspersson, S, & Hermansson Adler, M. (red.) (2001). *Undervisning i historia i skolan – något om historiedidaktikens teori och praktik*. Göteborgs Universitet: IDP-rapporter Nr 2001:09.

Caspersson, S. ”Historiedidaktik”, I Andersson, B, Caspersson, S, & Hermansson Adler, M. (red.) (2001). *Undervisning i historia i skolan – något om historiedidaktikens teori och praktik*. Göteborgs Universitet: IDP-rapporter Nr 2001:09.

Denscombe, M. (2000). *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.

Hermansson Adler, M. ”Elevens resa i tredje riket”, I Andersson, B, Caspersson, S, & Hermansson Adler, M. (red.) (2001). *Undervisning i historia i skolan – något om historiedidaktikens teori och praktik*. Göteborgs Universitet: IDP-rapporter Nr 2001:09.

Hermansson Adler, M. (2004). *Historieundervisningens byggstenar - grundläggande pedagogik och ämnesdidaktik*. Stockholm: Liber AB.

Karlsson, K-G, ”Historiedidaktik: begrepp, teori och analys”, I Karlsson, K-G. & Zander, U. (red.) (2004) *Historien är nu – en introduktion till historiedidaktiken*, Lund: Studentlitteratur.

Liljefors, M, ”Förflutenhetens bilder”, I Karlsson, K-G. & Zander, U. (red.) (2004) *Historien är nu – en introduktion till historiedidaktiken*, Lund: Studentlitteratur.

Pilli. A, *Historiedidaktik i Norden 4 (Pilli, 1990) – Caspersson, S.”Historiedidaktik”, Andersson, B. Caspersson, S. Hermansson Adler, M. (2001) Undervisning i historia i skolan – Något om historiedidaktikens teori och praktik*. Göteborgs universitet: IDP-rapporter, Nr 2001:09.

Queckfeldt, E, ”Det var en gång...”, I Karlsson, K-G. & Zander, U. (red.) (2004) *Historien är nu – en introduktion till historiedidaktiken*, Lund: Studentlitteratur.

SAOL13 (2006), *Svenska akademins ordlista över svenska språket* (13:e uppl.): Nordstedts Ordbok.

Svenska skrivregler (2002), Svenska Språknämnden. Stockholm: Liber.

Zander, U, "Det förflutna på vita duken", I Karlsson, K-G. & Zander, U. (red.) (2004) *Historien är nu – en introduktion till historiedidaktiken*, Lund: Studentlitteratur.

Elektroniska dokument

Kursplan i Grundnivå A Historia, Jönköping högskola

http://www.hlk.hj.se/upload_dir/284ff2b5c2bcd5084a008ab03bcb5d5f.pdf (Läst 2008-05-13)

Kursplan i Grundnivå B Historia, Jönköping högskola

http://www.hlk.hj.se/upload_dir/6c8bcfe27229b600d428a4324c0e6d98.pdf (Läst 2008-05-13)

Kursplan i Grundnivå C, Jönköping högskola

http://www.hlk.hj.se/upload_dir/ab7c155059d5313daa5e3d129823f820.pdf (Läst 2008-05-13)

Kursplan i Historia, Växjö universitet

<http://www.student.vxu.se/utbildning/pdf/200801141305050001.pdf> (Läst 2008-05-09)

Kursplan i Historia I, Högskolan Kristianstad

http://www.hkr.se/templates/EducationPage____3154.aspx?kod=IHI10L&language=sv
(Läst 2008-06-09)

Kursplan i Historia II, Högskolan Kristianstad

<http://www.hkr.se/templates/SyllabusPage.aspx?id=3157#> (Läst 2008-06-09)

Kursplan i Historia III, Högskolan Kristianstad

<http://www.hkr.se/templates/SyllabusPage.aspx?id=3157#> (Läst 2008-05-09)

Kursplan i Historia IV, Högskolan Kristianstad

<http://www.hkr.se/templates/SyllabusPage.aspx?id=3157#> (Läst 2008-05-09)

Kursplan i Historievetenskap och lärande, Malmö högskola
http://www.mah.se/templates/Page_____55343.aspx (Läst 2008-05-14)

Kursplan i Historievetenskap och lärande, Malmö högskola
http://www.mah.se/templates/Page_____55343.aspx (Läst 2008-05-14)

Historia med didaktisk inriktning A, Gävle Högskola, <http://www.hig.se/hs-inst/historia/Kursplaner/VT08/HHI00AHistoriaAdidvt08.pdf> (Läst 2008-05-13)

Historia med didaktisk inriktning A, Gävle Högskola, <http://www.hig.se/hs-inst/historia/Kursplaner/VT08/HHI00AHistoriaAdidvt08.pdf> (Läst 2008-05-13)

Historia med didaktisk inriktning B, Gävle Högskola, <http://www.hig.se/hs-inst/historia/Kursplaner/ht07/HHI00BHiBdid.pdf> (Läst 2008-05-13)

Nationalencyklopedins nätupplaga.
http://www.ne.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=285078&i_word=politisk%20historia
(Läst 2008-03-26).

Skolverkets kursplan för historia för gymnasial utbildning.
<http://www3.skolverket.se/ki03/front.aspx?sprak=SV&ar=0708&infotyp=8&skolform=21&id=HI&extraId=> (Läst 2008-04-24).

Läromedel

Almgren, H, Löwgren, A & Bergström, B (2002) *Alla tiders historia Maxi*, Malmö: Gleerups Utbildning AB

Graninger, G, Tägil, S & Carlsson, K-Å. (red.) (1990) *Vägar till nuet – från forntiden till våra dagar*. Uppsala: Almqvist & Wiksell Läromedel AB.

Oredsson, S & Andersson, L (red.) (1995) *I historiens spegel – Långa linjer*, Göteborg: Akademiförlaget i Göteborg AB

Enkät – Historieundervisning

Vi är två blivande lärare som till vårt examensarbete gör en undersökning om vad som vanligen ingår i historieundervisningen på gymnasiet. Undersökningen är en del av grunden till vårt examensarbete. Vi vill att du under varje tidsperiod, som finns angiven, kryssar i de alternativ som definierar just din undervisning. Vi vill poängtera att det gäller ordinarie historieundervisning och inte exempelvis valbara kurser eller liknande. Enkäten är anonym och ärliga svar uppskattas. Vi vill att mängden av undervisning inom en viss kategori övergår tio minuter för att du ska kunna kryssa i just den kategorins ruta. Vi är medvetna om att inte alla kategorier passar alla tidsperioder och därför har vi gjort en rad för frivillig kommentar.

Tack för din medverkan!

Ida Hult Skog och Malin Danielsson, AAU30L

Inledningsvis vill vi fråga är du: Man Kvinna

Forntid

☐ Politik	☐ Musik	☐ Ekonomi	☐ Mat
☐ Konst	☐ Geografi	☐ Civilt våld	☐ Krig
☐ Prostitution	☐ Teater	☐ Sprit/Droger	☐ Sport
☐ Sysselsättning	☐ Hushållning	☐ Arkitektur	☐ Litteratur

Kommentar:.....

,

Antiken

☐ Politik	☐ Musik	☐ Ekonomi	☐ Mat
☐ Konst	☐ Geografi	☐ Civilt våld	☐ Krig
☐ Prostitution	☐ Teater	☐ Sprit/Droger	☐ Sport
☐ Sysselsättning	☐ Hushållning	☐ Arkitektur	☐ Litteratur

Kommentar:.....

Vikingatid

☐ Politik	☐ Musik	☐ Ekonomi	☐ Mat
☐ Konst	☐ Geografi	☐ Civilt våld	☐ Krig
☐ Prostitution	☐ Teater	☐ Sprit/Droger	☐ Sport
☐ Sysselsättning	☐ Hushållning	☐ Arkitektur	☐ Litteratur

Kommentar:.....

Medeltid

☐ Politik	☐ Musik	☐ Ekonomi	☐ Mat
☐ Konst	☐ Geografi	☐ Civilt våld	☐ Krig
☐ Prostitution	☐ Teater	☐ Sprit/Droger	☐ Sport
☐ Sysselsättning	☐ Hushållning	☐ Arkitektur	☐ Litteratur

Kommentar:.....

Renässansen

☐ Politik	☐ Musik	☐ Ekonomi	☐ Mat
☐ Konst	☐ Geografi	☐ Civilt våld	☐ Krig
☐ Prostitution	☐ Teater	☐ Sprit/Droger	☐ Sport
☐ Sysselsättning	☐ Hushållning	☐ Arkitektur	☐ Litteratur

Kommentar:.....

Reformationen

☐ Politik	☐ Musik	☐ Ekonomi	☐ Mat
☐ Konst	☐ Geografi	☐ Civilt våld	☐ Krig
☐ Prostitution	☐ Teater	☐ Sprit/Droger	☐ Sport
☐ Sysselsättning	☐ Hushållning	☐ Arkitektur	☐ Litteratur

Kommentar:.....

Upplýsningen

☐ Politik	☐ Musik	☐ Ekonomi	☐ Mat
☐ Konst	☐ Geografi	☐ Civilt våld	☐ Krig
☐ Prostitution	☐ Teater	☐ Sprit/Droger	☐ Sport
☐ Sysselsättning	☐ Hushållning	☐ Arkitektur	☐ Litteratur

Kommentar:.....

1800-talet

☐ Politik	☐ Musik	☐ Ekonomi	☐ Mat
☐ Konst	☐ Geografi	☐ Civilt våld	☐ Krig
☐ Prostitution	☐ Teater	☐ Sprit/Droger	☐ Sport
☐ Sysselsättning	☐ Hushållning	☐ Arkitektur	☐ Litteratur

Kommentar:.....

1900-talet

☐ Politik	☐ Musik	☐ Ekonomi	☐ Mat
☐ Konst	☐ Geografi	☐ Civilt våld	☐ Krig
☐ Prostitution	☐ Teater	☐ Sprit/Droger	☐ Sport
☐ Sysselsättning	☐ Hushållning	☐ Arkitektur	☐ Litteratur

Kommentar:.....